

EUROOPA LIIT PÜÜAB HOIDA TASAKAALU

Euroopa Liit ootab uutelt liikmesmaadelt partnerlust. Liitumise eel on mõnel kodanikul tekkinud petlik kujutlus Eesti otsustusõiguse äraandmisest Brüsselile. Tegelikult oodatakse Brüsselis Eestit mitte kui kuulekat alamat, vaid partnerit euroopalike väärtuste kaitsmisel.

EL liikmena vabaneb Eesti siduvatest ja ebasoodsatest lepetest WTO ja IMFga, kuid mitte üleilmastumise mõjudest ja riskidest. Liitumine Euroopa Liiduga tähendab sisenemist uude majanduskeskkonda, kus toimivad uued, meile harjumatud väärtushinnangud ja hoiakud.

2002. aastal Tallinnas toimunud Euroopa põllumajanduskongressil selgus, et Euroopa farmerite esindusorganisatsioonid ja poliitikud näevad põllumajandussaaduste maailmaturgu laiemas kontekstis, seostes tööjõu- ja kapitalituruga, toidutootmise ja -ohutusega, keskkonnaga ning küla sotsiaalse arenguga.

Nende sõnum, et Maailma Kaubandusorganisatsiooni (WTO) poolt esitatud taotlused muuta kaubandusreeglid ülimuslikuks keskkonnahoiu, toiduga kindlustamise ja toiduohutuse üle on suureks ohuks inimtervisele ja peretalude arengule, ei leidnud liituvate riikide poolt väärilist mõistmist. Liituvad riigid suutsid käsitada ainult kaubanduse ja konkurentsi probleeme ühel tasandil – rahvusriik ja Euroopa Liit.

Nõrku riike valitseb globaalriik

1980ndatel aastatel jõudsid maailma arenenud riikide valitsused järeldusele, et üleilmastuvas majanduses suureneb riikide ja majandusühenduste vastastikune sõltuvus ja koostöö vajadus.

Rahvusriigid, sealhulgas suurriigid, ei tule enam üksikult toime ülemaailmsete probleemidega nagu rahvusvaheline terrorism, keskkonnahoid, kaubandus, toiduohutus jms ning on sunnitud loovutama osaliselt oma õigusi maailmaorganisatsioonidele.

Üleilmastuvas majanduses suureneb eraettevõtete võim rahvusriikide võimu vähenemise arvel. Maailma sajast suurimast majandusüksusest on 51 eraettevõtte ja 49 suurriigid. Suured eraettevõtted püüavad saavutada maailmaorganisatsioonide kaasabil konkurentsieeli-

seid rahvuslike ettevõtete ees. Maailmariigi võimu teostavatel institutsioonidel ja eraettevõtetal ei ole rahvusriikide avalikkuse ees aruandekohustust, süvendades nii võimu võõrandumist. Avalikkus on halvasti informeeritud suurte firmade tegelikest eesmärkidest.

USA majandusprofessor, Nobeli preemia laureaat George Joseph Stigler (1911 – 1991) märgib, et IMF ei ole ikka mõistnud nüüdisaegse demokraatia aluseks olevat põhimõtet – kodanike õigust teada. IMF pole kunagi täielikult mõistnud poliitilisi ja majandusprobleeme. Puudulikud teadmised poliitikas ja majanduses pole seganud maailma vägevat organisatsiooni sekkumast rahvusriikide majanduspoliitikasse.

2002. aasta detsembris EV põllumajandusministeeriumis põllumajanduse reforme ja üleminekuperioodi probleeme käsitleval seminaril märkisid EPMÜ teadlased, et IMF surve Eestile liberaalse majanduse rakendamiseks oli ilmne ja see põhjustas põllumajanduse ja maapiirkondade allakäigu.

Toidukaubandus maailmas pole õiglane ja turunduslik

WTO 1994. aasta Uruguai läbirääkimiste voorus allkirjastatud põllumajandusleppe kehtivus lõpeb 2003. aastal. Selles seati eesmärgiks luua kaugemas tulevikus õiglane ja turule suunatud põllumajandusalane kaubanduse süsteem.

Läbirääkimistel suudeti kokku leppida tollitariifimäärade ja ekspordisubsiidiumite vähenemises ning omamaiste toetuste maksmise põhimõtetes ja määrades. Siiski jäid kehtima mitmekordsed erinevused riikide turukaitses ja toetuste tasemes, seega ebavõrdsus riikide kaubandustingimuste vahel. Esikohale jäid toiduainete ja põllumajandussaaduste kaubandust mõjutavad rahvusvaheliste monopolide huvid ning riikide poliitilised otsused, vähem aga turujõud.

WTO läbirääkimiste läbikukkumine 2003. aasta septembris Cancunis näitas, et vastuolud erinevate huvidega riikide rühmade vahel on süvenenud. Liberaalset kaubandust kaitsvad riigid soovivad rohkem ekspordida. Euroopa Liit soovib näeb kaubanduse täielikus libe-

raliseerimises ohtu oma majandusele ja toiduvastusele. Analüüs näitab, et liberaalset kaubandust taotlevad riigid ei suuda maailma toita, kuid nad võivad panna kõikuma ka suurriikide turud ja seada ohtu toiduga kindlustamise. Sel põhjusel esitas Euroopa Liit etapi- viisilise liberaliseerimise kava.

Arengumaad süüdistavad arenenud riike selles, et põllumajanduse toetamine ja subsideeritud eksport kahjustab nende majandust ja toiduga kindlustamist. Majanduse üleilmastumine, mis kuulutati WTO poolt vaesuse kaotamise imerohuks, on osutunud blufiks.

Euroopa Liidu süü arengumaade hädades on tugevasti liialdatud. Liidu eksport moodustab maailma teravilja, piima- ja lihatoodete tarbimisest 1-2 %, kusjuures osatähtsus maailma toiduainete kaubanduses lähitulevikus väheneb. Euroopa Liidu liikmesmaade poliitikud ja farmerite esindusorganisatsioonid on mõistnud, et intensiivtootmine kätkeb toiduainete liberaliseeritud maailmakaubanduses ohtu keskkonnale ja peretalude arengule.

Kaubanduse ülemvõim ohustab loodust

USA teadlased (P.Hawken, A.Lovins, H.Lovins) juhivad tähelepanu ohtudele, mis kaasnevad intensiivpõllumajanduse laiendamisega. Hästikohastunud kultuuride asemele on tulnud intensiivsordid, mis eeldavad rohket mineraalväetiste ja taimekaitsevahendite kasutamist. Farmereid teenindav ning põllumajandussaadusi töötlev ja turustav sektor on USAs põllumajandussaadusi tootvast sektorist 14x suurem ning nende võim tõrjub välja sõltumatu- id ja mitmekesise toodanguga väikefarmereid.

Tööstusliku laadiga põllumajanduse levik kätkeb eneses teisigi ohte. Näiteks hävineb USAs 90 protsendil intensiivse teraviljakasvatusega piirkondades künnikiht 17 korda kiiremini kui taastub, mis toob kaasa järgneva kahekümne aasta jooksul 44 miljardi dollarini ulatuvaid kulutusi. Märkamatum, kuid sama ohtlik on orgaanilise aine häving. Enamik iidseid tsivilisatsioone on hukkunud seetõttu, et nad olid oma mullad hävitanud.

Teadlased peavad kõige tõsisemaks ohuks bioloogilise mitmekesisuse hävinemist ja toidu tootmist väga kitsal geneetilisel alusel. See raskendab igipõlist võitlust kahjuritega. 200 000 maailma taimeliigist kasutavad inimesed toiduks mõnda tuhandet. Kolmveerandi maailma toidutoodangust annavad seitse kultuuri: nisu, riis, mais, kartul, oder, maniokk ja sorgo.

Euroopa Liit on loonud eeldused Eesti maakarja püsimiseks.

Tänapäeva äriökonomika arusaamad looduse ja toidutootmise omavahelistest mõjudest on piiratud. Ülespuhutud reklaam geneetiliselt muundatud organismide (GMO) kasvatamisele näitab eraettevõtluse tõusvat huvi, allutada toidu tootmine ärilisele kontrollile.

19. sajandil ja 20. sajandi esimesel poolel ökonomikaõpikutest on omaks võetud põhimõte, et kaubanduses võidavad kõik, kui iga riik kaupleb sellega, milles tal on suhteline eelis.

1980ndatel aastatel süvenesid äriökonomikale rajatud toidu tootmise ning toiduohutuse (pestitsiidide jäägid, säilitusained, kasvuhormoonid, saasteained jmt) ja keskkon- nahoiu (mineraalväetised, muldade tallamine ja erosioon, sõnnikureostus jmt) vahelised konfliktid.

Riikidevahelise kaubanduslääbirääkimiste analüüs näitab, et liberaalse kaubanduse pooldajad vaikivad maha sotsiaalsed kriteeriumid (import vähendab tööhõivet) ning vähenevate looduslike ressursside (viljakas muld, niisutusvesi) hinna ja keskkonnale tekitatud kahju. Eiratakse varjatud kulutusi, mis ei kajastu toiduainete hindades.

Konflikti, mille tekitas 19. sajandil ja 20. sajandi esimesel poolel valitsenud mõtteviis, ei saa lahendada samal ajal valitsenud teadvuse tasandil.

EL püüab tasakaalustada äri- ja keskkonnanahuisid

Euroopa Liit WTO liikmena on sunnitud arvestama maailmaorganisatsiooni nõudmistega ja loobuma tootmist stimuleerivatest otsetoetustest ning asendama need toetustega, mis jätavad farmeri käed vabaks tootmissuuna valikul, kuid kohustavad järgima keskkonnakaitse ja toiduohutuse nõudeid.

77% ELi elanikest on nõus ekstensiivsemast tootmisest tulenevat sissetulekute vähenemist kompenseerima ehk teisisõnu, ostma keskkonna säästmist kui "rohelist teenust".

Soome põllu- ja metsamajanduse ministri vanemspetsialist Juhani Rouhianen näeb täielikus vabakaubanduses suurt ohtu riigi toiduvastustamisele. Ta kirjutab: "Ökonoomika õpikutes esitatud suhtelise eelise printsiibi kohaselt võivad kõik kaubanduspartnerid, kui igaüks kaupleb nende toodetega, mille väärtuste ja kulutuste võrdlus näitab suhtelist paremust. Põhiliste põllumajanduslike toodete, nagu teravili, piim ja liha, turgudel ei ole täielik vabakaubandus vastuvõetav, kuna tagajärjeks oleks rahvuslik kaitsetus ning sõltuvus poliitilisest olukorrast teistes riikides ja maailmas.

Võime maksta oma leivast täna veidi rohkem sellepärast, et seda jätkuks ka kriisiaegadel. Risk seisneb selles, et meile toitu eksportivad riigid võivad ise konflikti objektiks saada."

Nõudlus toiduainete järgi kasvab. Mitmete hinnangute kohaselt on kasutamata 0,6 – 1,5 miljardit hektarit maad, mille põllumajanduslikuks otstarbeks kasutusele võtmine nõuab suuri investeeringuid. Paraku ei jätku selleks arenevates riikides vahendeid.

Euroopa Liit jätkab WTOs oma seisukohatade kaitsmist järgnevate argumentidega:

- Euroopa talunikke ei tohi karistada selle eest, et nad elavad rikkas ühiskonnas.
- Toiduga varustamine on üks tundlikumaid valdkondi ja EL ei taha olla sõltuv kolmandatest riikidest.
- Cairnsi gruppi kuuluvad riigid, kes soovivad eksportida rohkem, kaitstes samas oma siseturgu, ei suuda rahuldada maailma toiduvajadusi; kuid nad võivad hävitada ka rikkaste riikide põllumajanduse.
- Kohustused olgu tasakaalustatud. Kõik riigid, sh Brasiilia, Hiina, India jt, peavad vähendama turgu moonutavaid subsidiume 55% ja ekspordisubsiidiume 45% ning alandama tole 36%.

– Ületoodangust vabanemise varjatud abinõud (kaubandus-soodustused) olgu läbipaistvad ning ekspordikrediidid ja toiduabi allutatud kaubanduslikele reeglitele.

– Ei saa nõustuda USA ettepanekuga, vähendada ELis subsidiume ja turukaitse abinõusid ligikaudu viis korda. USA peab aga kaubandust moonutavaid toetusi vähendama (ekspordisubsiidiumid, toiduabi) 10 miljardi dollari võrra aastas.

– EL kaitseb multifunktsionaalse põllumajanduspoliitika kontseptsiooni, mille kohaselt põllumajandus ei ole pelgalt toiduaineid tootev majandusharu, vaid täidab lisaks toidutootmisele mitmeid elutähtsaid ülesandeid:

1. Keskkonda säästva majandamise soodustamine, intensiivtootmise stimuleerimise lõpetamine ja piirangutest tuleneva majandusliku kaotuse hüvitamine.

2. Bioloogilist mitmekesisust säilitava ja toetava tootmise soodustamine. Mitmekesisuses peitub nii looduse kui ka ühiskonna tugevus.

3. Ohutu toidu tootmise tagamine.

Tehnoloogilised uuendused on majanduslikult tasuvad, kuid nende kuritarvitamine (kaasnevad lisa- ja saasteained jt) on tervisele ohtlikud.

4. Maapiirkondade elujõu säilitamine, maaettevõtluse toetamine ja tegevuse mitmekesistamine. Töötu on ühiskonnale kolm korda kulukam kui väiketaluniku või maaettevõtluse toetamine.

Industriaalühiskonna teooriad (rohkem ressursse ja vähem tööjõudu), olid kohased 19. ja 20. sajandi esimesel poolel, kui ühiskonnal nappis vahendeid materiaalseks heaoluks ja rahvaarv oli väike. 21. sajandiks on tingimused muutunud. Vaja on uut mõtteviisi ja uusi lahendusi ressursitootlikkuse suurendamiseks toidu tootmise ahelas ja põllumehhe töö väärtustamiseks.

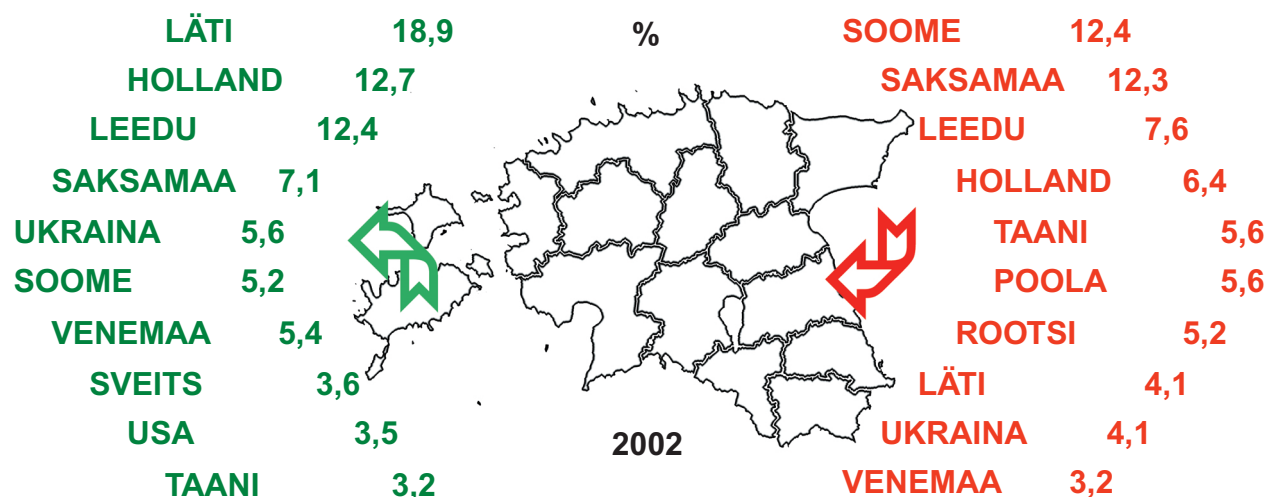
ANTS LAANSALU
Põllumajandus-
ministeeriumi
nõunik

PÕLLUMAJANDUSSAADUSTE VÄLISKAUBANDUS

Põllumajandussaaduste põhikaubanduse struktuur ja osatähtsus
Eesti väliskaubanduse kogukäibes 1996–2002 (miljonit krooni)

Aasta	Kokku	Eksport			Import		
		summa	osa %	% käibest	summa	osa %	% käibest
1996	8 246,6	3 222,9	39,1	15,1	5 023,7	60,9	14,4
1997	9 601,0	3 387,6	35,3	11,5	6 213,4	64,7	12,7
1998	9 696,6	3 448,5	35,6	9,8	6 248,1	64,4	11,3
1999	8 086,7	2 646,3	32,7	7,5	5 446,0	67,3	10,8
2000	9 364,2	3 188,9	34,0	5,9	6 174,9	66,0	8,6
2001	11 697,6	4 635,6	39,6	8,0	7 062,0	60,4	9,4
2002	12 397,8	4 717,2	38,0	8,3	7 680,6	62,0	9,7

2002. aastal moodustas Eesti põllumajandussaaduste ja toiduainete (EKN kaubagrupid 1 – 24) osakaal kogu ekspordist 8,3% (2001. a 8,0%) ja kaupade impordist 9,7% (2001. a 9,4%).

Võrreldes 2001. aastaga suurenes põllumajandussaaduste eksport 1,8% ja import 8,1%. Tervikuna jäi väliskaubandusbilanss 3 miljardi krooniga negatiivseks ja suurenes eelneva aastaga 537 miljoni krooni ehk 22% võrra. Positiivne saldo kaubavahetuses vähenes piima grupis 30,3 miljoni ja kala grupis 284,1 miljoni krooni võrra.

Endiselt eksporditi kõige enam kala ja kalatooteid – 39,8% (vähenemine 10,5%), järgnesid piim ja piimatooted 21,5% (+3%). Kõige kiiremi-

ni (+22,6%) kasvas elusloomade, liha ja lihatoodete eksport ja moodustas 12,4%.

Kõige enam eksporditi põllumajandussaadusi Euroopa Liitu (33,1%), Läti (18,9%) ja Leetu (12,4%) Euroopa Liidu turuga kohanemist näitab ekspordi 22,2% kasv võrreldes 2001. aastaga.

Põllumajandussaaduste impordis oli ELi liikmesriikide osatähtsus 57,5% (2001. a 61,0%). Impordis olid suurima osatähtsusega karastus- ja alkohoolsed joogid (11,2%), liha ja lihatooted (8,3%), kala ja kalatooted (8%), toiduõlid, rasvad ja margariin (6,8%), puuviljad ja marjad (6,6%). 2002. aastal suurenes piimatoodete (eriti või ja täispiimapulbri) import 22,5% võrreldes 2001. aastaga.

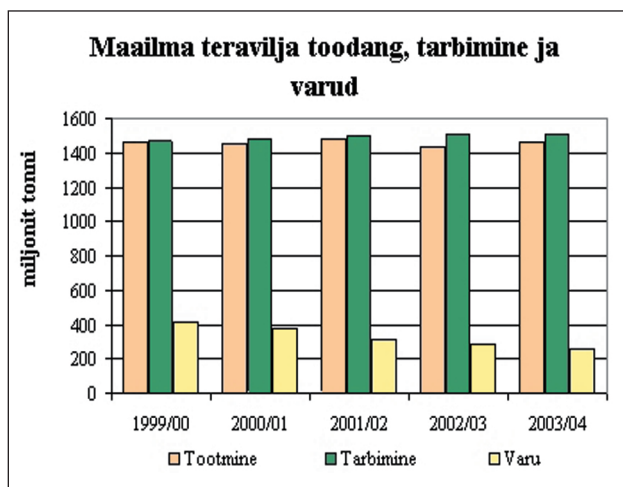
TERAVILJATURG

Maailm ja EL

Viimase aastakümneni jooksul on teravilja tootmine ja –tarbimine maailmas oluliselt muutunud. Teravilja kasvupind on vähenenud enam kui 5% võrra. Saagikuse suurenemine 15% võrra ei ole rahuldanud kasvavat nõudlust.

FAO andmetel oli 1989-91. a teraviljatoodang 1,9 miljardit tonni, 2001.a 2,09 (sh riis 0,6) miljardit tonni. Alates 1999. aastast on maailma teraviljavarud (ilma riisita) vähenenud 152 miljonit tonni, seega enam kui kolmandiku võrra.

Rahvusvahelise teraviljanõukogu (IGC) andmetel on viimasel viiel aastal suurenenud vahe teravilja nõudluse ja pakkumise vahel. Põllumajandusaastal 2002/2003 toodeti 1 459 ja tarbiti 1 506 mln t ning varud olid kahanenud 262 miljoni tonnini.

Allikas: Agra-Europe 36/03

2003. aasta põud Lõuna- ja Ida-Euroopas põhjustas olulise saagilanguse. Vahe tootmise ja tarbimise vahel maailma teraviljabilansis kasvas viimase 30 aasta jooksul kõige suuremaks ja moodustas 52 mln t.

Teraviljatoodang vähenes 2003. aastal võrreldes eelmise kolme aasta keskmisega Euroopa Liidus 6%, ja võrreldes eelmise aastaga 12,6%, Venemaal 19% ja Ukrainas 38%. Ukrainas oli 2003. aastal keskmine teraviljasaak 1,8 t/ha eelmise 2,7 t/ha vastu.

Euroopa suurima rukkitootja, Saksamaa kogusaak oli ainult 2,3 mln t ja saagikus oli 2,1 t/ha. Kolme eelneva aasta keskmine saak oli üle 5 mln t. Rukki ikaldus Saksamaal ei põhjusta tõenäoliselt olulist hindade muutust, sest veel juuli lõpul olid Euroopa Liidus sekkumisostu varud 5 mln t.

Võrreldes kolme eelneva aasta keskmisega suurenes 2003. aastal teraviljatoodang USAs ja Kanadas vastavalt 8 ja 11% ja võrreldes eelmise aastaga vastavalt 17 ja 40%. Teraviljakaubanduse osatähtsus maailma teraviljabilansis on olnud viimastel aastatel 201-213 mln t, mis moodustab tarbimise mahust 13-14%.

Söödateravilja tootmine, tarbimine (mln t) ja hinnad (USD/t)

	1997-01	2003/04	2008 prog (OECD)
Toodang	851,3	890,3	974,1
Tarbimine	855,8	920,6	973,8
Kaubandus	102,7	101,5	x
Hind	93,90	100,2	109,6

Peamised söödateravilja eksportijad (mln t)

	2002	2008
USA	52,2	69,6
Austraalia	3,1	5,8
Kanada	2,9	6,5
EL	14,2	12,8
Argentiina	13,8	14,1
Kokku	83,2	108,8

Nisu tootmine, tarbimine (mln t) ja hinnad

	1997-01	2003/04	2008 prog
Toodang	588,1	549,4	653,6
Tarbimine	576,6	582,9	633,4
Kaubandus	112,7	96,1	x
Hind USD/t	124,3	138,7	144,7

Peamised nisu eksportijad (mln t)

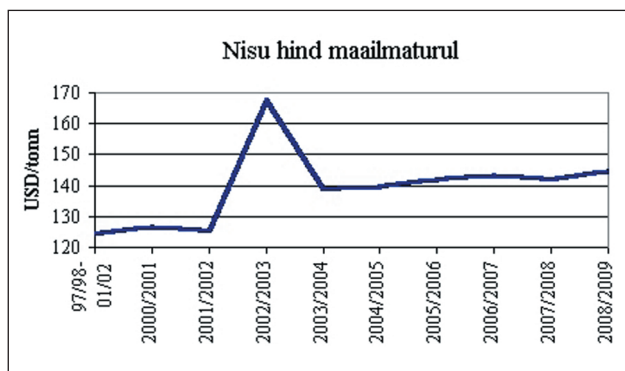
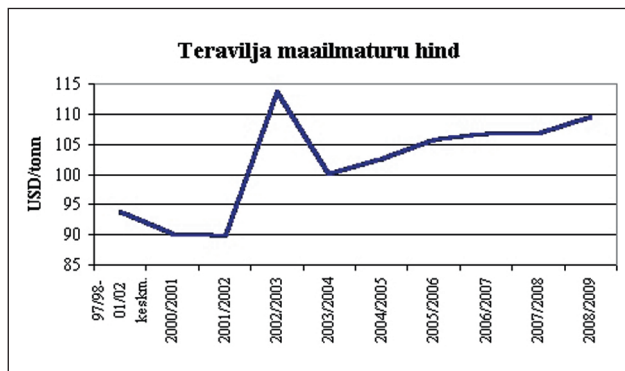
	2002	2008
USA	25	26,8
Argentiina	11,9	14,8
Austraalia	8	16,6
Kanada	9,6	19,8
EL	17,5	8,5
Kokku	72	96

Teravilja eksport suureneb prognoosi kohaselt arenenud riikidest arengumaadesse 2008. aastal võrreldes 2002. aasta tasemega poolteist korda.

USA teravilja ekspordimaht on olnud 75 - 80 miljonit tonni aastas ja see moodustab 40% maailma teraviljakaubandusest. Sealjuures USA söödateravilja ekspordi osatähtsus moodustab maailma söödateravilja kaubandusest enam kui poole. 2003/04. aastal prognoositakse, võrreldes eelmise aastaga, teravilja ekspordi vähenemist 9 mln t võrra. Võrreldes eelmise aastaga kavatakse Euroopa Liit vähendada teravilja ekspordi 5,5 mln t, Venemaa 10,5 mln t ja Ukraina 8 mln t võrra. Teravilja ekspordi kavatakse suurendada USA 11 mln t, Austraalia 3,8 mln t, Argentiina 2 mln t ja Kanada 1 mln tonni.

Vaatamata vähenenud varudele, ei toimu OECD prognoosi kohaselt kuni 2010 aastani maailma teraviljakaubanduses olulisi muutusi. Elanike arvu ja sissetulekute kasv ning tarbijate huvi väärtuslikemate toiduainete järgi suurendavad teravilja kasutamist loomasöödaks. Teraviljakaubanduse osatähtsus maailma teraviljabilansis on olnud viimastel aastatel 201 - 213 mln t aastas, mis moodustab tarbimise mahu suhtes 13 - 14%.

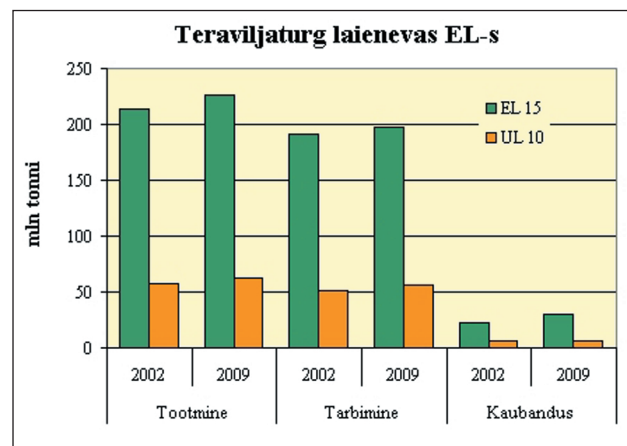
Aastaks 2008/09 suureneb nisu tootmine maailmas 654 miljoni tonnini, mis on 15% enam, võrreldes 2002/03 aasta tasemega. Samavõrra suureneb ka söödateravilja tootmine ja moodustab 2008/09 aastal 974 mln t.

OECD prognoosid teraviljatoodangu kasvu suhtes on siiski väga optimistlikud. Pessimistlikuma prognoosi järgi võib tootangu juurdekasv jääda siiski 6 - 8% piiresse, mis jääb maha nõudluse kasvust.

Viimaste aastate saagiprognose arvestades, ennustatakse 2008/09. aastal nisu keskmiseks hinnaks 145 USD/tonn ja söödateravilja hinnaks 110 USD/tonn, mis on võrreldes 1997-2002 aasta keskmise tasemega (nisu 124 USD/t, söödateravilja 94 USD/t) 16 % kõrgem.

Pessimistlikuma stsenaariumi kohaselt, juhul kui tootmine jääb nõudluse kasvust maha, võivad teravilja hinnad tõusta võrreldes optimistliku stsenaariumiga tunduvalt rohkem.

Euroopa Liidus toodeti 2002. aastal 213,73 mln t teravilja. 2009. aastaks ennustatakse 226,86 mln t toodangut ja koos 10 uue liitva maaga 289,73 mln tonni.

Teraviljakasvatusega tegeleb 2,8 miljonit farmi, mis moodustab farmide koguarvust 41 %. Neid farme on kõige rohkem Taanis 91%, Soomes 82%, Saksamaal 67% ja Rootsis 66%. Kõige vähem on teraviljakasvatusega tegelevaid farme Iirimaa 11%, Hollandis 19% ja Suurbritannias 30%.

Seevastu Suurbritannias on teraviljakasvatus koondunud suurtesse farmidesse üle 100 ha teraviljapinnaga suurusrühmas on Euroopa Liidus keskmiselt 38%, Suurbritannias 65%, Saksamaal 47% ja Hispaanias 43% kogu teravilja kasvupinnast.

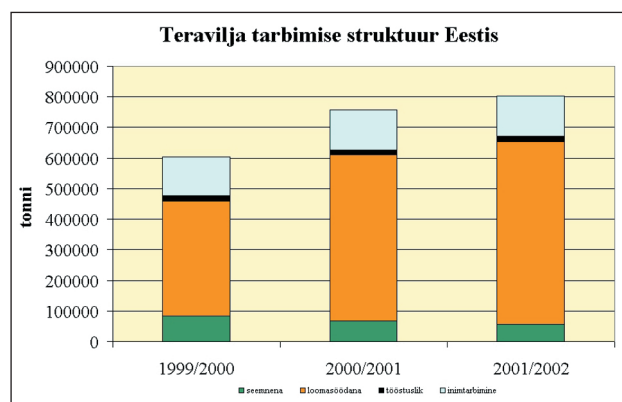
Kreekas, Hollandis ja Soomes moodustab üle 100 ha suurusrühma teravilja kasvupinna osatähtsus vastavalt 2%, 5% ja 10%. Alla 20% teravilja kasvupinnaga suurusrühmas on Kreekas 75%, Hollandis 57% ja Itaalias 53% teravilja pinnast.

Allikad: Agra-Europe, FAO, IGC, USDA, OECD kogumikud

Eesti

Eesti teraviljaturg on tihedalt seotud maailmaturuga ja otseselt selle poolt mõjutatav. Nii on ka Eestis, nagu kogu maailmaski, viimase kümneni jooksul teravilja külvipind vähenenud. Eestis on teravilja kasvupinna vähenemine olnud aga oluliselt suurem – 34,7%.

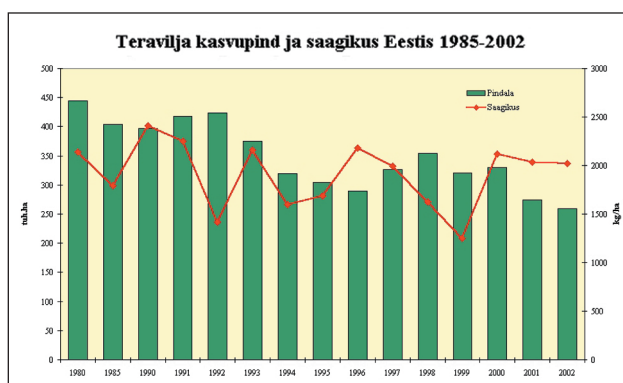
Statistikaameti andmetel oli Eestis 1990.a. teraviljatoodang 957 300 t, 2002. a toodang oli 524 700 t. Teravilja kasvupinna vähenemine on kaasa toonud teravilja kogutoodangu 45,2%-lise languse. Heitlik ilmastik on aastast aastasse kõigutanud ka saagikust, mille tõttu pole õnnestunud korvata külvipinna vähenemist. Kahanenud kogusaak ei suuda katta kogu sise- maist vajadust. Ligi 30% nõudlusest kaetakse imporditud teraviljaga.

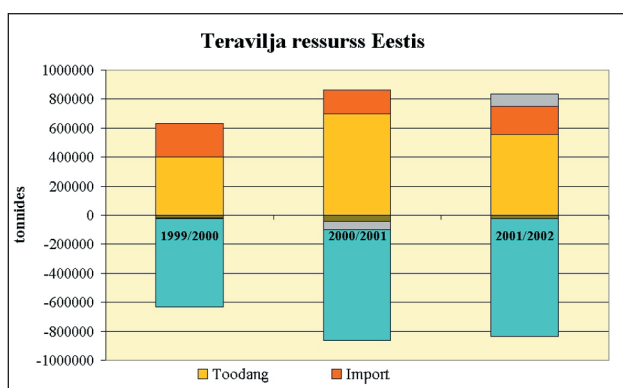
Teravilja külvipinna vähenemine on kaasa toonud ka seemne kasutamise vähenemise. Kolme aastaga on see vähenenud 32%. Samas on viimastel aastatel kasvanud nõudlus just söödateravilja järele, mille on suures osas põhjustanud nii sigade kui ka lindude arvu kasv põllumajanduses. Söödateravilja kasutamine on kasvanud kolme aastaga peaaegu 60%.

Kolme aastaga on kasvanud ligi 4% võrra ka teraviljatoodete tarbimine elanikkonna poolt.

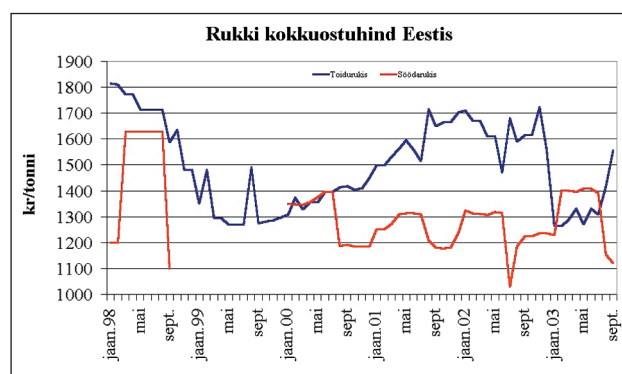
Teravilja tootmise ja varude vähenemine, 2003.aasta kehvapoolne saak ning nõudluse kasv on loonud soodsa õhkkonna teravilja hindade tõusuks. Hinnatõusule aitab kaasa ka põuast tingitud napid teraviljasaagid EL-s, Ukrainas ning teistes Ida - Euroopa riikides, kust senini on põhiliselt imporditud teravilja Eestisse, et katta ligi 30%-line puudujääk kodumaise tootmise ja tarbimise vahel. Ilmselt tuleb arvestada ka kaubanduspiirangutega nii mõneski riigis, mis kergitab teravilja hinda veelgi. Kuna tera kvaliteet 2003. aastal on langenud peaks tõusma just toiduteravilja hind.

Viimastel aastatel on ka Eestis kasvanud lõhe teravilja tarbimise ja tootmise vahel.

Olukorras, kus teravilja saak on vähenenud ning samal ajal on vähenenud ka teravilja import, on kasvava nõudluse rahuldamine võimalik olnud ainult varude vähenemise arvelt.

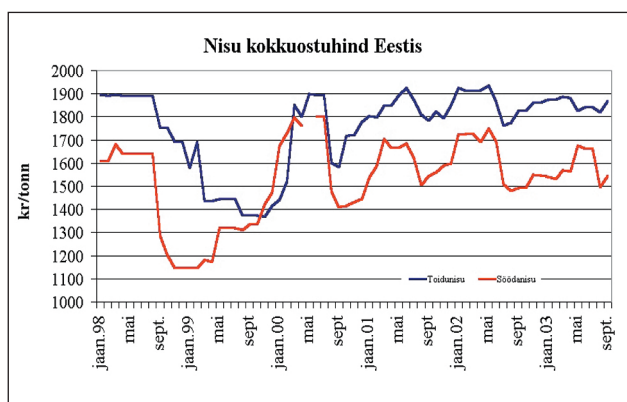

Teraviljakuiivatid

www.rotaks-r.ee

Teraviljatoodete keskmised jaehinnad Eestis oktoobris (kr/kg, käibemaksuga)

	1997	1999	2001	2002	2003
Leib	11,01	13,13	13,99	15,55	14,72
Sai	15,70	16,71	17,27	17,90	16,74
Nisujahu, k/s	7,82	7,11	7,12	7,46	6,76
Kaerahelbed	15,27	14,02	13,90	13,65	13,18
Niitnuudel	11,01	14,88	14,47	14,82	14,63

EESTI RUKKILEIVAST

Maailmas valitseb üldine sotsiaalne suundumus tervislikule toitumisele.

Rukkileiva tervislikkust on tõestanud Soome ja Eesti teadlased. Leiba peetakse isegi tiptoiduks, sest ta

- sisaldab olulisi B-grupi vitamiine ja kiudaineid
- vähendab südame- ja veresoonkonnahaiguste ning vähi riski

- tugevdab organismi vastupanuvõimet
- tasakaalustab vere glükoositaset
- sobib kehakaalu vähendajaks

Rukkileiva tuleviku eest hoolitseb Eesti Rukki Selts. Rukkileib on osa Eesti kultuurist. Meil on kauased leivaküpsetamise kogemused ja oskused ning leivatraditsioonid. Võib loota, et Euroopa Liidu majandusruumis on Eesti rukkileival hea minek.

Jüri Rõõmusaar on haagiskioski lahti löönud Türi linna turul.

Raismiku talu vanaperemees Jüri Rõõmusaar Järvamaalt käib oma teraviljasaadusi müümas mitmel turul, isegi pealinnas. Turg teeb tuntuks, ostjaid tuleb ka koju. Toodete (jahud, tangud, helbed, õli) sortiment ulatub 20 nimetuseni. Ta oskab ka rapsiõlist bodiislikütust valmistada.

PIIMATURG

Maailm ja EL

Kümne aasta jooksul on maailmas lehmapiima toodang suurenenud 19 miljoni tonni ehk 4% võrra. Lehmade arv on aga vähenenud 6 miljoni ehk 2,6% võrra ja aastatoodang suurenenud 100 kg lehma kohta.

FAO andmetel oli 2001. a piimatoodang maailmas 585 mln t, sh lehmapiima 494 mln t. 221 miljoni lehma keskmine piimakus oli 2206 kg.

Riikide kohta on loomakasvatuse ja piimatootmise andmed Aastavaka statistikatabelites.

Viimase viie aasta jooksul on maailmas suurenenud juustu, või ja piimapulbri tootmine ning tarbimine keskmiselt 5 - 6%. Samas tempos on suurenenud ka lõssipulbri tootmine ja tarbimine. OECD riikides on aga lõssipulbri tootmine suurenenud 9%, tarbimine ainult 2% ning varud on suurenenud 1,7 korda.

Piimatoodang, lehmade arv ja produktiivsus 2002.a

	toodang, t(x1000)	lehmi (x1000)	väljalüps, kg/aastas
EL	115 130	20 320	5 666
USA	77 002	9 141	8 424
India	36 200	36 000	1 006
Venemaa	33 500	12 200	2 746
Uus-Meremaa	13 925	3 749	3 714
Poola	12 200	3 100	3 871
Austraalia	11 608	2 369	4 900
Mehhiko	9 560	6 800	1 406
Kanada	7 964	1 084	7 347

Viimase viie aasta jooksul on piima tootmine suurenenud Uus-Meremaal 20%, Austraalias 19%, Mehhikos 14% ja USAs 8%.

OECD prognoosi kohaselt suureneb 2008. aastaks maailma piimatoodang võrreldes 2002. aasta tasemega 10% võrra. Kõige rohkem suureneb piima kogutoodang USAs 5,2 mln t (7%), Uus-Meremaal 3,6 mln t (26%), Venemaal 2,6 mln t (8%).

Piima tootjahind 2002. aastal:

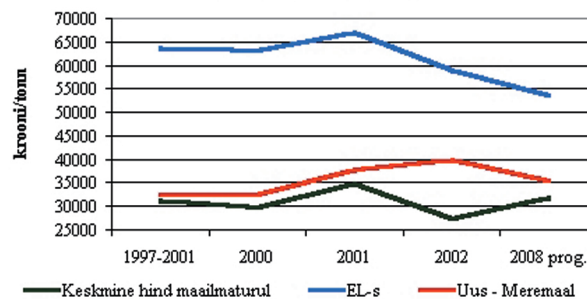
Euroopa Liidus keskmiselt	4,54 kr/kg
USAs	4,32 kr/kg
Uus-Meremaal	3,39 kr/kg
ja 2003. a langes viimase nelja aasta madalaimale tasemele	2,46 kr/kg

OECD prognoosi kohaselt ühtlustuvad piima tootjahinnad Euroopa Liidus ja maailmaturul, mille taseme määrab peamiselt Uus-Meremaa piimatoodete hind.

Piimatooted (2002. a)

Juust, t (x1000)				
	tootmine	tarbimine	import	eksport
EL	7 197	6 852	150	490
USA	3 829	3 990	215	55
Poola	503	461	x	46
Uus-Meremaa	304	38	x	265
Austraalia	386	207	x	216
Venemaa	305	439	136	x
OECD riigid	13 427	13 025	811	1 210
Maailm kokku	16 741	16 767	x	x

Juustu hind maailmas

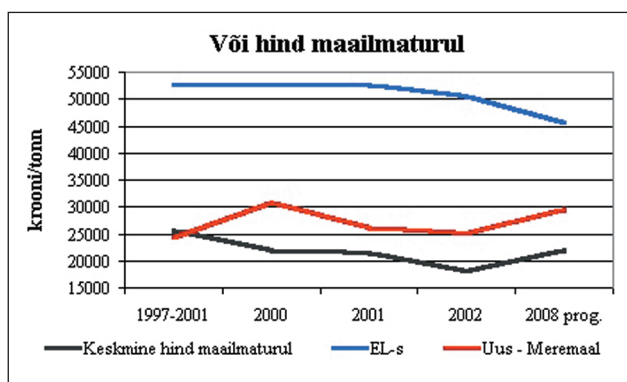
2003 aastal langes juustu hind Uus-Meremaal 3640 NZD/t ehk 28,90 kr/kg.

Juustu eksport, t (x1000)

	2002	2008	
EL	490	443	- 9,5 %
Uus-Meremaa	265	361	+ 36,1 %
Austraalia	216	236	+ 9,1 %
USA	55	70	+ 27,3 %

Või, t (x1000)

	tootmine	tarbimine	import	eksport
EL	1 912	1 743	120	208
USA	613	587	20	0
Uus-Meremaa	391	31	0	313
Venemaa	281	396	115	0
Austraalia	165	66	0	107
OECD riigid	3 739	3 111	219	681
Maailm kokku	7 564	7 363	x	x

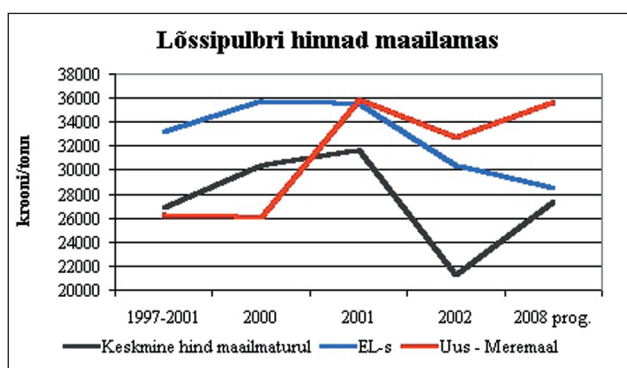
2000. ja 2001. aastal oli või nõudlus ja pakkumine maailmaturul tasakaalus. 2002. aastal ületas pakkumine nõudluse ja hinnad hakkasid langema. 2003. aastal langesid või hinnad Uus-Meremaal viimase nelja aasta madalaimale tasemele - 2690 NZD/t ehk 21,36 kr/kg.

Või eksport, t (x1000)

	2002	2008	%
EL	208	177	- 15 %
Uus-Meremaa	313	497	+ 42 %
Austraalia	107	113	+ 6,2 %

Lõssipulber, t (x1000)

	tootmine	tarbimine	import	eksport
EL	1 112	844	50	192
USA	683	477	0	100
Uus-Meremaa	340	35	0	301
Austraalia	261	54	0	211
Venemaa	142	170	48	20
OECD riigid	2 949	1951	229	984
Maailm kokku	3 552	3 386	x	x

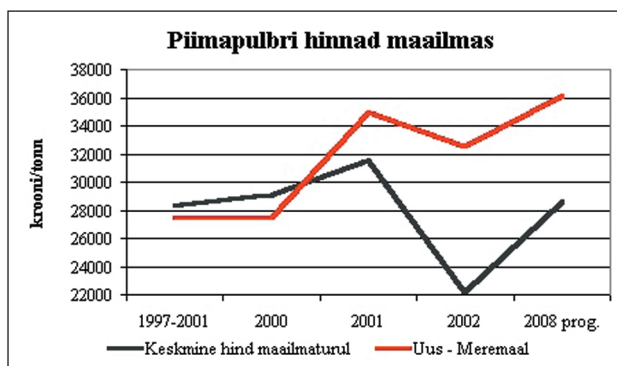
2002. aastal ületas lõssipulbri pakkumine oluliselt nõudluse ja hinnad langesid maailmaturul ja Uus-Meremaa turul 2003. aastal tasemele 3210 NZD/t.

Lõssipulbri eksport, t (x1000)

	2002	2008	%
EL	192	140	- 26,9 %
Uus-Meremaa	301	407	+ 35 %
Austraalia	211	216	+ 6,3 %
USA	100	68	- 38 %

Piimapulber, t (x1000)

	tootmine	tarbimine	import	eksport
EL	828	335	0	498
Uus-Meremaa	455	4	0	451
Austraalia	189	26	0	166
Mehhiko	179	219	47	0
Venemaa	87	93	9	0
USA	51	47	0	5
OECD riigid	1858	783	78	1 153
Maailm kokku	3 402	3 402	x	x

2003. aastal langesid piimapulbri hinnad Uus-Meremaa turul tasemeni 3310 NZD/t ehk 26 280 kr/t.

Piimapulbri eksport, t (x1000)

	2002	2008	%
EL	498	470	- 5,7 %
Uus-Meremaa	451	578	+34,2 %
Austraalia	166	221	+ 33,3 %

Piimatoodete maailmaturu OECD tendentsiprognosisid.

Maailmas suureneb piimatoodete tarbimine peamiselt arenguriikide arvel: võil 16%, juustul 15%, lõssipulbril 6% ja täispiimapulbril 19%. Venemaal suureneb juustu tarbimine 28% ja import 40%. Oluliselt suureneb juustu tarbimine Hiinas, Brasiilias, Mehhikos ja Ungaris.

OECD riikides väheneb aastani 2008 või ja lõssipulbri tarbimine 3% ning suureneb juustu ja täispiimapulbri tarbimine vastavalt 12% ja 21%.

Maailmaturul väheneb aastani 2008 Euroopa Liidu piimatoodete osakaal keskmiselt kolmandiku võrra ja Uus-Meremaa piimatoodete osakaal suureneb: võil 55, piimapulbril 43, lõssipulbril 40 ja juustul 27 protsendini.

Piimatoodete hinnad tõusevad maailmaturul prognoosi kohaselt aastaks 2008 võrreldes 2002. aasta tasemega järgmiselt: juust 16%, või 21%, lõssi- ja piimapulber 28–29%. Kuigi Euroopa Liit vähendab aastani 2008 subsideeritud eksporti ja piimatoodete sekkumisostu hindasid, mis viivad piima tootjahiina alla kuni 4,10 kr/kg (keskmiselt 9%), on see umbes kolmandiku võrra kõrgem, kui piima tootjahindade 2002. aasta tase Eestis.

Euroopa Liiduga ühinemisel muutub Eesti majanduskeskkond. Euroopa Liidus on keskmine karja suurus 34 lehma. Üle 100-pealistes karjades peetakse lehmade koguarvust 18% ja alla 10-pealistes karjades 3% loomadest. Kõige suuremad farmid on Suurbritannias, Itaalias ja Taanis, kus üle 100-pealistes karjades peetakse lehmade koguarvust vastavalt 51%, 33% ja 28%.

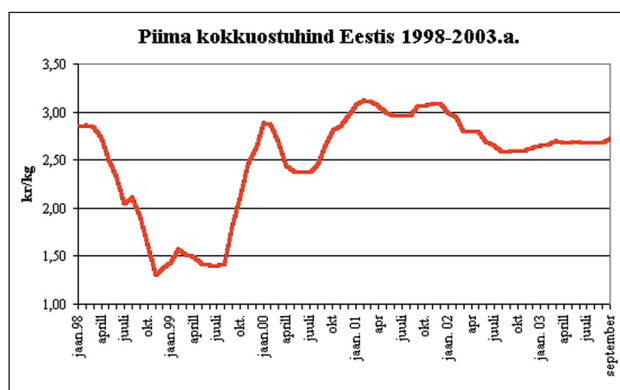
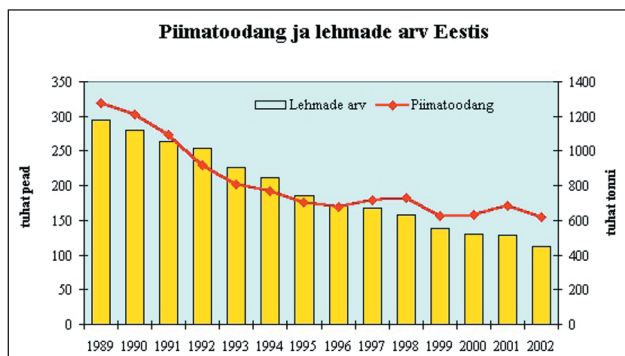
Soomes ja Austrias on enamlevinud 10 - 19 lehma, Rootsis ja Prantsusmaal 20 - 49 lehma, Taanis ja Hollandis 55 - 99 lehma ning Suurbritannias rohkem kui 100 lehma karjas.

Eesti põllumees konkureeris seni Uus-Meremaa farmeritega, kus piima tootmiskulud on 2,05-2,20 kr/kg ja piima tootjahind keskmiselt 2,80-3,0 kr/kg (*Agra-Europe 40/02*). Uus-Meremaal on keskmine karja suurus on üle 400 lehma. Seal on veised aastaringi karjamaal. Farmide piima tootmiskuludes on võrreldes Euroopa farmidega tunduvalt madalamad kapitali, töötasu ja maa rendi kulud tooteühikule.

Allikad: Agra-Europe, FAO, IFPRI, USDA, OECD kogumikud

Eesti

Eestis on viimase tosina aasta jooksul lehmade arv vähenenud 2,6 korda, kuid piimatoodang on vähenenud siiski vaid 2 korda. Lehmade piimakus on suurenenud nende aastatega üle 1000 kg ehk peaaegu 25%.

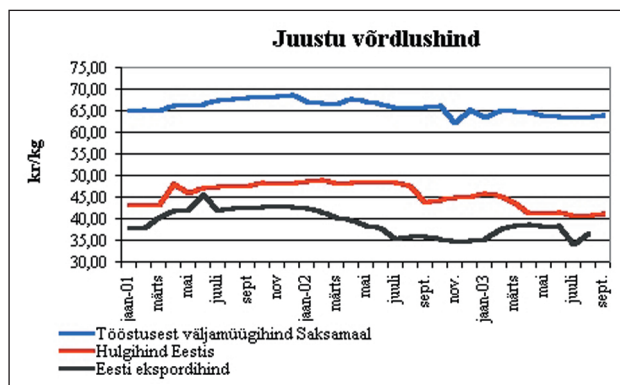

Piima keskmine tootjahind on 2003. aastal olnud taas madalam kui eelneval aastal. 1. oktoobri seisuga maksti sel aastal tootjatele keskmiselt 2,68 kr/l. 2002.a. oli aasta keskmiseks tootjahinnaks 2,73 kr/l, 2001. aastal 3,05 kr/l. Toorpiima nappus sunnib töötlejaid tootjahiina siiski tõstma.

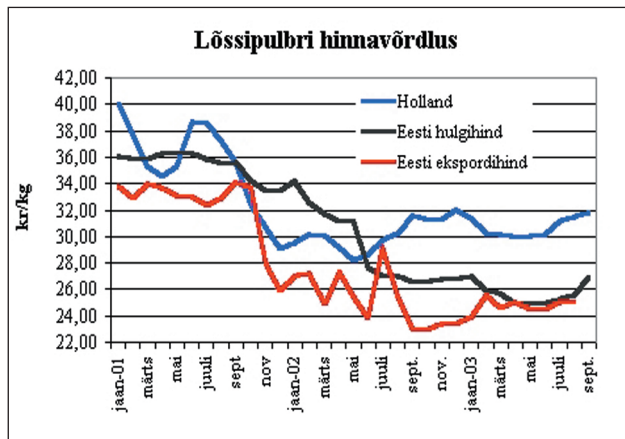
2003. aastat iseloomustab ka töötleva keskmiste väljamüügihindade langus. Aastaga on langenud juustu (-12,4%) ja 2,5% piima (-13,8%) väljamüügihind. Jaehind on samal ajal langenud juustul vaid 2,7% ja piimal 7,6%.

Põllumajandussaaduste väliskaubanduses on piima ja piimatoodete väliskaubandus on ainus valdkond, kus eksport on suurem kui import. Piima ja piimatoodete eksport oli selle aasta 9 kuu seisuga 20,7% kogu põllumajandustoodete ekspordist, mis oli küll 2,6% võrra väiksem kui mullu samal ajal.

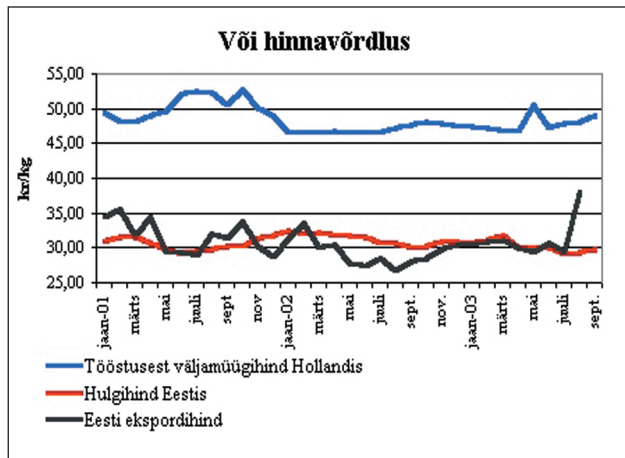
Kõige olulisemaks eksporditartikliks on sel aastal juust, mille osatähtsus piimatoodete ekspordis oli selle aasta 9 kuuga 30,2%. Osatähtsuse kasv mullusega võrreldes 9,2%. Eksporditud juustu keskmine hind jäi sel aastal enam-vähem mullusele tasemele. Koguliselt eksporditi sel aastal juustu 1240 t enam.

Piima ja piimatoodete ekspordist 23% ulatuses veeti välja lõssipulbrit. Mullusega võrreldes on lõssipulbri eksport kasvanud 1600 t ehk 41%. Eksporditud lõssipulbri keskmine hind on aga mullusest veel madalam – 24 820 kr/t.

Elavnenud on võiturg. Võid eksporditi 2003. aasta 9 kuuga 1032,2 t enam kui mullu sama ajaga. Ühtlasi väärib märkimist, et või ekspordihind on üks väheseid, mis oli kõrgem kui eelmisel aastal.

Läbi aastate on kõige suuremateks ekspordipartneriteks olnud Eestile Holland ja Saksamaa, kuhu eksporditi ka sel aastal rahalises väljenduses vastavalt 44,5% ja 23,1% piimatoodetest.

Selle aasta 9 kuuga imporditi piima ja piimatooteid 403,5 mln krooni eest, mis oli 6,8% kogu põllumajandussaaduste impordist. Impordi osatähtsus kasvas mullusega võrreldes 2,4%.

Kõige suuremaks impordipartneriks oli sel aastal või, mille import kasvas mullusega võrreldes 2 800 t ehk peaaegu 2,5 korda. Imporditud või keskmine hind kasvas 5,6% võrra.

Lõssipulbri import on mullusega võrreldes sel aastal kasvanud 3,5 korda ehk 2 300 t võrra. Impordi keskmine hind on sel aastal 10,9% madalam kui eelmisel aastal samal ajal.

Riikidest olid suurimad impordipartnerid sel aastal Tšehhi ja Leedu, kust toodi vastavalt 20,3% ja 20,1% kogu piima ja piimatoodete impordist.

Piimakvoot aitab tõsta kokkuostuhindu

Piima ületootmist vaja piirata kvootidega, ehkki piima kokkuostuhinda aitavad taotlushinna piires hoida kõrged tarbijahinnad ja liigse toodangu riiklik kokkuost.

Euroopa Liidu ühtne põllumajanduspoliitika kindlustab tarbijatele vastuvõetavad toiduainete hinnad ja tagab põllumeestele sissetulekud. Piimandus on kõige tundlikum valdkond.

Igas liikmesriigis jälgitakse pidevalt Euroopa Liidu piimaturgu. Ka Eestis on käivitatud turuinfo kogumise süsteem. Piimanduses on põhiohk või ja lõssipulbri hindadel, sest kui need langevad allapoole kokkulepitud väärtusi, hakatakse rakendama turu reguleerimise meetmeid. Need on toetused ajutisele toodangu ladustamisele eraettevõtete poolt, soodustused või kasutamiseks pagaritööstustes, soodustused lõssipulbri kasutamiseks loomasöödana ning kõige rohkem levinud meetmena või ja lõssipulbri riiklik kokkuost.

Et vältida piima soodsast hinnast tingitud tootmise pidevat suurendamist rakendatakse piirava meetmena kvote. Inglise keelsest regulatsioonist täpselt tõlgituna saame asjale selguse, et "rakendatakse lisamakset 115% piima taotlushinnast kehtestatud piimakvoodi ületamisel". See tähendab, et trahv lubatud kogusest piima rohkem toota on üle 5 krooni liitri kohta.

Eesti piimatöötajatel on alates EL liitumise hetkest õigus müüa oma tooteid – võid ja lõssipulbrit – interventsiooniladudesse, kui nende turuhinnaks registreeritakse alla 90% (01.03. kuni 31.08.) interventsiooni hinnast, mis on kuni 30.juunini 2004.a.võil ja lõssipulbril vastavalt 3282,0 eur/t ja 2055,2 eur/t. Loomulikult peab toodang vastama kehtestatud kvaliteedinõuetele. Seega on oodata nende toodete hindade mõningat tõusu, mis peaks kaasa aitama ka piima tootjahinna tõusule.

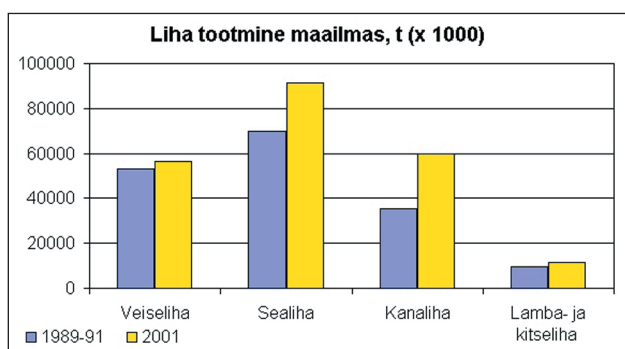
Eestil on tegu kvoodini jõudmisega. Alates 1. aprillist 2003. a on ka meie piimatootjatele kehtestatud piimakvoot – maksimaalselt lubatav toodang. Tundub, et selle ületamise eest sanktsioone rakendama ei ole vaja hakata, sest poolaasta kvoodi täitmise numbrite järgi (264 925 tonni) ei suuda Eesti kvoodiaasta lõpuks täita isegi Euroopa Liidu läbirääkimistel Eestile lubatud maksimaalset kogust 624 483 tonni. Kui me aga ka aastaks 2006 selle piirini ei jõua, on küsitav läbirääkimisel lubatud täiendava 21 885 tonnise reservi avanemine.

LIHATURG

Maailm ja EL

Viimasel kümnendil stabiliseerus veiseliha tarbimine ja tootmine ning linnuliha osas oli suurenemine 1,7 oluliselt ja sealiha osas 1,3 korda.

OECD prognooside kohaselt tekitab ostujõu kasv arengu- ja üleminekumaades suureneva nõudluse loomse toidu järele. 2020. aastani kasvab lihanõudlus enam kui kolmandiku võrra.

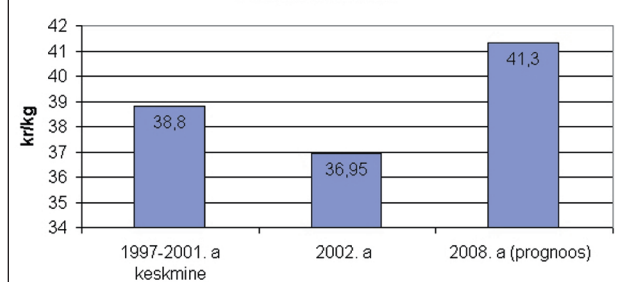
Veiseid peeti maailmas 2001 a 1 35 miljardit. Euroopa Liidus oli 2002. a 1,5 miljonit veiskasvatusega tegelevat farmi, kus peeti veiseid 59 mln loomühikut (lü), igas keskmiselt 39 lü. Kõige rohkem peeti veiseid Prantsusmaal 14,5 mln lü, Saksamaal 9,6 mln lü, ja Suurbritannias 8 mln lü.

Kõige suuremad karjad on Suurbritannias, 69 lü, Hollandis 63 lü ja Taanis 56 lü kõige väiksemad Portugalis 10 lü, Austrias 16 lü ja Soomes 25 lü.

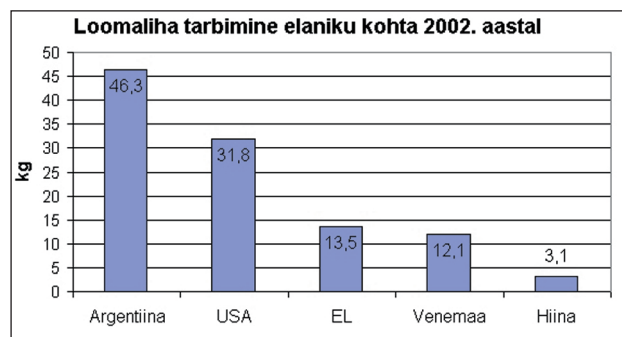
Veiseliha, t (x1000) 2002

	tootmine	tarbimine	import	eksport
USA	12 428	12 739	1 460	1 110
Brasiilia	7 240	6 437	x	881
EL	7 400	7 422	490	510
Hiina	5 600	5 586	x	40
Argentiina	2 700	2 370	x	340
Austraalia	2 100	719	x	1 361
Venemaa	1 740	2 465	730	x

Veiseliha hinnad

Lähitulevikus veiseliha tootmine ja tarbimine OECD riikides ei suurene. Aastani 2008 prognoositakse tarbimise kasvuks Hiinas 1,3 mln tonni (23%), ELis ja Venemaal vähesel määral. USAs väheneb tarbimine 0,8 mln t ja tootmine 0,5 mln t võrra. Netokaubandus väheneb maailmas 21,6% ja hind tõuseb 11,8%.

Veiseliha eksport, t (x1000)

	2002	2008	% muutus
EL	520	552	+ 6,2 %
Argentiina	250	310	+24,2 %
Brasiilia	951	1 020	+ 7,2 %
Austraalia	1 446	1 461	+ 1,1 %
USA	1 094	1 142	+ 4,4 %

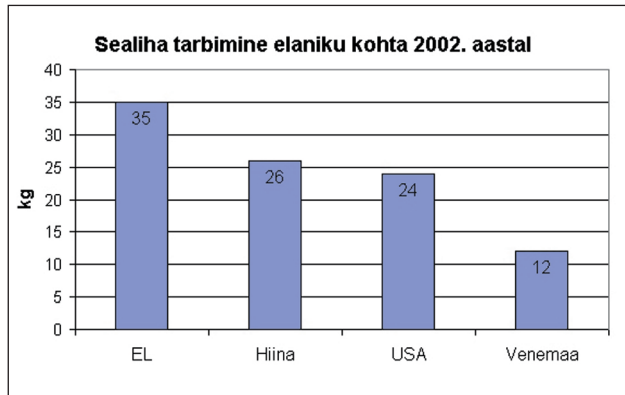
Argentiina ja Brasiilia veiseliha ei impordi, EL impordib 410 000 t

Sigu oli maailmas 1989-91. a 857,5 miljonit ja 2001. a 908 miljonit siga, sealhulgas Hiinas 454 miljonit, Euroopa Liidus 120, USA s 59 ja Venemaal 15,7 miljonit. ELis peetakse kõige rohkem sigu Saksamaal 26, Hispaanias 22, Prantsusmaal 15 ja Taanis 13 miljonit.

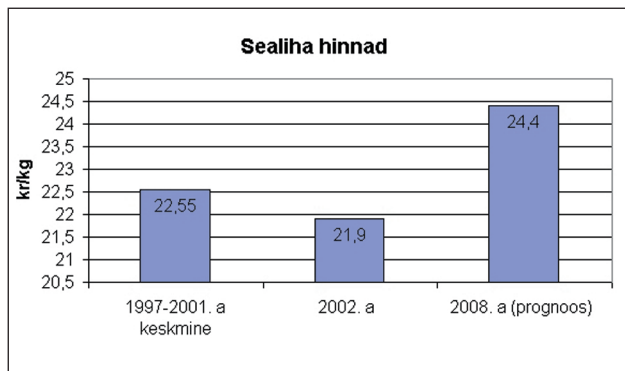
Veiseliha, t (x1000) 2002

	tootmine	tarbimine	import	eksport
Hiina	43 258	43 101	x	222
EL	17 900	16 819	55	1 138
USA	8 996	8 675	388	697
Kanada	1 857	924	x	863
Venemaa	1 723	2 209	491	x
Jaapan	1 207	2 283	1 078	x
Mehhiko	1 165	1 298	169	x

Sealiha tarbimine suureneb 2008. aastaks OECD riikides 1,8 mln t (5%), Hiinas 6 mln t (14%), Mehhikos 0,22 mln t (17%), USAs 0,30 mln t (4%) ja Venemaal 0,15 mln t (7%).

Sealiha hinnad kõiguvad keskmiselt nelja-aastase tsükliga. Hindade kõrgtase oli Euroopa turgudel 1997. ja 2001. aastavahetuste paiku, keskmiselt 27-28 kr/kg ja madalseis 1998. aasta teisel poolel ja 2003. aasta alguses, mil hinnad langesid 16-18 kr/kg tasemeni.

Sealiha eksport, t (x1000)

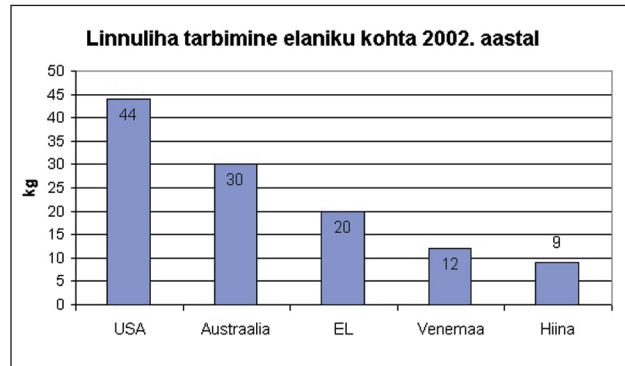
	2002	2008	%
EL	1138	1234	+8,0 %
Kanada	863	903	+ 4,5 %
USA	697	1 054	+51,2 %

EL impordib 55 000 t sealiha, Kanada ei impordi.

Linnuliha tarbimine suureneb maailmas 2008. aastaks 7%. IFPRI ennustab 2020. aasta linnuliha tarbimise osatähtsuseks 40%.

Linnuliha, t (x1000) 2002

	tootmine	tarbimine	import	eksport
USA	17 351	14 759	0	2 509
Hiina	3 365	13 346	380	400
EL	9 057	8 670	711	1 098
Venemaa	765	2 278	1515	0
Maailm kokku	34 420	32 249	x	x

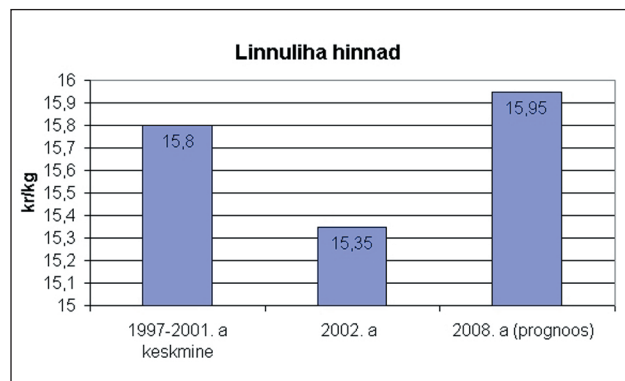

Hiinas suureneb 2008. aastaks linnuliha tarbimine ühe elaniku kohta võrreldes 2002. a tasemega veerandi võrra.

Linnuliha eksport, t (x1000)

	2002	2008	%
EL	1 098	1 005	- 8,5 %
USA	2 509	2 872	+ 14,5 %

EL impordib linnuliha 711 000 t, USA ei impordi.

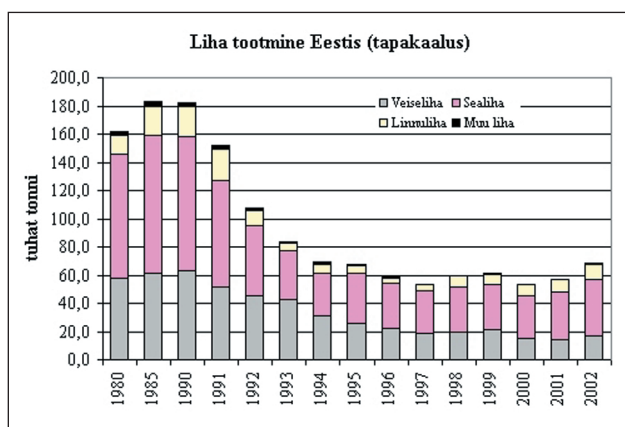

Allikad: Agra-Europe, FAO, IFPRI, USDA, OECD kogumikud

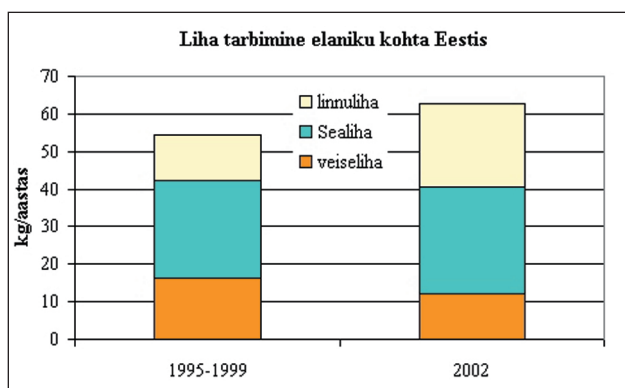
Eesti

Üks Eesti põllumajanduse tugisambaid – lihatootmine – on 2002. aastaga taas vähikäiku teinud. Vähenenud on nii veisekari kokku (sealhulgas ka lehmade arv), sigade kui ka lindude arv.

Loomade arvu vähenemisega on vähenenud ka liha tootmine. Kui 1990. aastal toodeti Eestis 182,5 tuhat tonni liha, millest 52% oli sealiha, 35% oli veiseliha ning 12% oli linnuliha, siis 2002.aastal toodeti Eestis kokku 68,3 tuhat tonni liha, millest ligi 59% ehk 40 tuhat tonni oli sealiha, 24% ehk 16,5 tuhat tonni oli veiseliha ning pea 17% ehk 11,5% oli linnuliha.

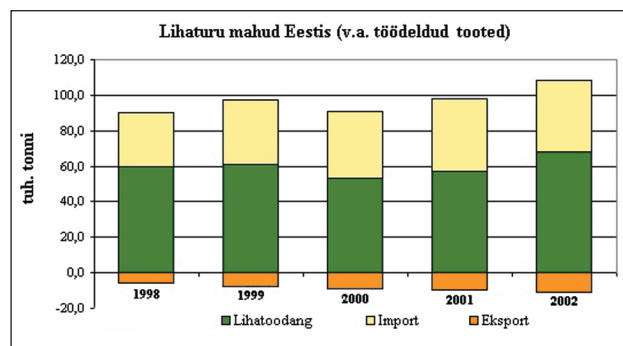
Aastatega on märkimisväärselt vähenenud veiseliha osatähtsus liha tootmisel ning kasvanud sealiha osakaal. Ka elanikkonna seas on veiseliha aasta aastalt kaotanud populaarsust ning tarbimine on vähenenud. Samas on jõudsalt kasvanud linnuliha tarbimine, mida on soodustanud nii propaganda tervislikust toitumisest kui ka linnuliha soodne hind poeletil. 2002. a tarbiti Eestis toiduna kokku 87 tuhat tonni liha ja lihatooteid, kusjuures 40% oli sellest sea-, 35% linnu- ja 20% veiseliha. Sama palju kulus liha ja lihatooteid ka 2001. aastal. Keskmiselt tarbis iga elanik 2002. aastal 63 kg liha. Optimaalseks lihatarbimise koguseks inimese kohta aastas loetakse 64 kg.

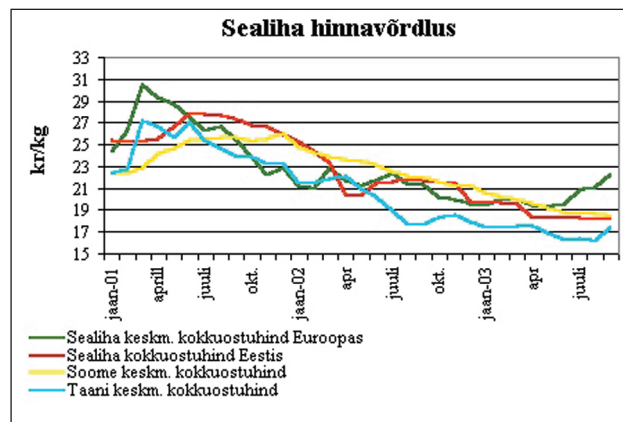
Negatiivset mõju loomakasvatusele on avaldanud riigi avatud turumajandus, mis ei võimalda kaitsta põllumajandustootjaid Euroopast tulevate mõjutuste eest. Nii on liha hindade langus Euroopas toonud kaasa hindade languse ka Eestis.

2002. aastal vähenes liha ja lihatoodete väliskaubanduse puudujääk just ekspordi suurenemise läbi, mis rahalises väljenduses kasvas 2001. aastaga võrreldes 16,3%. Eksporditud elussigade arv kasvas 1,8 korda. Vorstitoodete ja konservide väljavedu suurenes aastaga 1,8 kordseks. Kuna pea 90% eksporditud liha ja lihatoodetest müüdi Läti ja Leetu, tõi

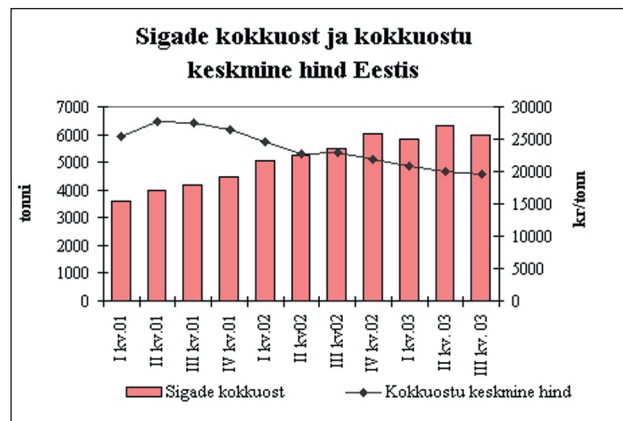
ekspordi kasv kaasa ka probleemid kaubandussuhetes nende riikidega. Olukorda pingestas ka sealiha hindade üldine langus ning sealiha ületootmine maailmaturul. Seetõttu oli Eestist eksporditud sealiha hind 2001. aastaga võrreldes keskmiselt 22% madalam.

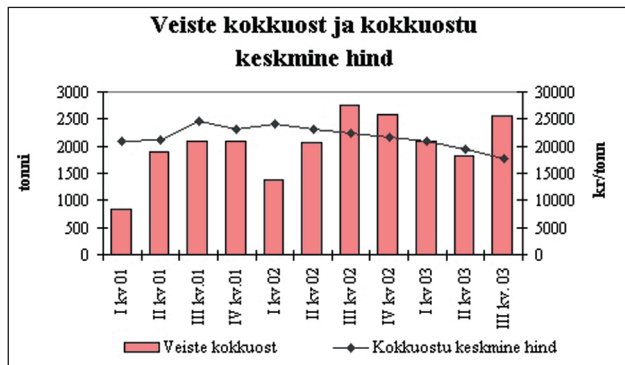

Võrreldes 2001. aastaga, liha ja lihatoodete import vähenes rahalises väärtuses 15,3%. Imporditud sealiha hind oli 17,7% madalam kui 2001. aastal, linnuliha hind langes 7,6%. Imporditud sealiha kogus suurenes 0,8%, linnuliha kogus 0,3%, seevastu imporditud vorsti kogus vähenes 22,9%, konservide kogus 6,8% ja veiseliha kogus 52,5%.

Sealiha keskmine kokkuostuhind oli 2002.a meil 21,79 kr/kg, mis oli 17,4% madalam 2001.a keskmisest kokkuostuhinnast. Ka 2003. aastal jätkas sealiha kokkuostuhind langust.

Veiseliha keskmine kokkuostuhind püsis veel 2002. aastal suhteliselt kõrge – 22,89 kr/kg. Veiseliha turul hakkas hind langema 2003. aastal.

Linnuliha tootjate keskmine väljamüügihind on püsinud juba enam kui aasta samal tasemel – 27,80 kr/kg.

Kui 2002. aastal veel liha ja lihatoodete jae-hinnad kauplustes ei langenud, siis 2003. aastal on hinnad langenud ka selles valdkonnas.

SEAKASVATUS ARENEB HOOGSALT

Seda võib öelda laia maailma kohta tervikuna, mitte aga Eesti kohta. Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoja poolt korraldatud lihafoorumil (23.10.2003) esinenud Hollandi Lihatootjate ja –töötajate organisatsiooni esindaja Brüsselis **Frans van Dongen** rääkis seakasvatuse langusest omal maal. Keskkonnaprobleemid ja tihe konkurents eksporditurul viivad üldtoodangu 2003. aasta lõpuks 18 miljoni seani. 1995. aastal oli Holland 24,5 miljoni seaga kindlalt maailma esikümnes, praegu aga enam mitte. Kulutused seakasvatusele on suurenenud seoses sõnnikujanduse, keskkonnakaitse ja loomade heaolu nõuete karmistamisega valitsuse poolt. Hollandis kehtestatud nõuded on Euroopa Liidu omadest isegi karmimad.

Kümne viimase aasta jooksul on maailmas sealiha tootmine suurenenud üle 29%. Selles on peasüüdlasteks Brasiilia, Hiina, Hispaania, Kanada ja Vietnam.

Toimetaja peab oma kohuseks märkida, et vaatamata statistiliste andmete erinevale käsitlusele ja 38% langusele, kuulub top10 hulka 1 723 000 tonniga üheksandana Venemaa ning Vietnamile jääb aastakümneni tõusva seamaa au.

Heaolusigala

Euroopa Liidus pole täit selgust, millist teed peaks seakasvatus edasi arenema. Palju tehakse juttu loomade heaolust, intensiivsuse ohjeldamisest ja keskkonna koormatusest. Mahetootmise osatähtsus, oma rangete reeglite ja küsitava tasuvuse tõttu, ei paista hoogsalt kasvavat.

F. van Dongen iseloomustas, et maheda sõbrad ostavad küll paremaid lihatükke, kuid mahevorsti ja vähemväärtuslikke tükke ei soovi osta. Ka soomlased on kimpus mahesealiha müügiga. Peamiselt ostetakse mahedaid jõulukintsusid, viimati 30 000. Hakkliha müügiga on raskusi, sest müügiaeg on ainult viis päeva.

Soomes on mahesiga umbes kolmandiku võrra tavalisest kallim. Söödaväärindus on halvem, sest ei lubata lisada lüsiini. Mahe-lihatööstus on viimastel aastatel töödeldud 120 kuni 140 tonni sealiha. Mahesigalate arv on langenud alla 20.

Põhjamaades, nagu Soomes ja Eestis, ei ole aastaringelt võimalik toota mahepõrsaid. 2002. aastal oli Eestis mahepidamisel 28 siga.

Sealiha kvaliteedi määravad põhiliselt pidamisviis, söötmine ja tapaeelne käitlemine. Oma sõna on ka tõuaretajatel.

Sealiha tootmise top 10 ja nende areng, t (x1000)

	1992	2000	2001	2002	02 92 (%)
Maailm	72 917	89 533	91 290	94 186	+29,2
Hiina	27 647	41 406	42 976	44 599	+61,3
USA	7 817	8 597	8 691	8 937	+14,3
Saksamaa	3 585	3 982	4 074	4 123	+15,0
Hispaania	1 918	2 912	2 993	2 985	+55,6
Prantsusmaa	1 903	2 312	2 315	2 350	+23,5
Brasiilia	1 188	1 888	1 968	2 100	+76,8
Kanada	1 208	1 641	1 729	1 835	+51,9
Taani	1 370	1 625	1 716	1 759	+28,5
Poola	2 036	1 923	1 849	1 710	-19,0
Vietnam	820	1 409	1 416	1 654	+101,7

Maheliha kohta ütleb OÜ Linnamäe Peekon juhataja **Viktor Vilks**, et see peaks olema noore kuldi liha. Paremuselt jääb alla emis ja ahistatud orikas on lõpus. Mahepidamise kohta ütleb ta, et see on looma piinamine.

OÜ Linnamäe Peekon heaolusigalas on 16 ruumisektsiooni. Ta moodustab kümnendiku suursigala toodangust. Heaolusigadel on võrreldes tavapidamisega kasutada kolm ruumiosa: puhkeala, söömisala ja veranda (vaba pääs õuealale). Nendel on enam kui poolteist korda rohkem sulupinda kui tavasigalates. Sigadel on vaba juurdepääs söödale, mille kvaliteet vastab nende kasvuaiale. Ruumikliima on reguleeritud. Tegutsemisiha rahuldamiseks on sulus mitmesuguseid "mänguasju". Selline pidamisviis tagab sigade stressivaba üleskasvatamise. Kuna tee tapamajja on ka lühike, siis tuleb igati kvaliteetne ja maitsev liha.

Linnamäe heaolusigala on üks Euroopa Liidu seapidamise suundumuse või brändi otsingukohti. 2002. aastal läbiviidud rahvusvaheline katse näitas sellise pidamisviisi eeliseid. Sead kasvasid kiiremini kui tavasigalas ja liha kvaliteet oli kõrgem. Võrreldi ka kodumaiste proteiini-allikate (raps, hernes) mõju söötmisel ja see tulemus oli ka hea.

Sensorsöötmine

OÜ Linnamäe Peekoni suursigalast tuleb samuti kvaliteetne liha. Nuumafarm on reno-

veeritud, laudakliima on korras, söötmissüsteem ka automatiseeritud, lausa tiptasemel. Vilks nimetab seda multifaasiliseks sensorsöötmiseks. Söodaratsiooni reguleeritakse vastavalt kasvuaiale vajadustele, siga saab pidevalt värsket toitu. Seale teeb söödasegu eriti meelepäraseks kohupiimavadak, mida tuuakse Tallinnast.

Söödakulu on nuumal 2,8 kg/kg, kogu tsükli kohta 3,2 kg/kg. Keskmine sööda hind on 2,8 kr/kg. Lihakilo eest saadakse 20 krooni ringis. Nii, et liha ja sööda hinnasuhe –7,15 – ei ole Taanimaaga võrreldes laita. Seal elati üle ka ajad, kui see suhe oli 5 ringis.

Vilks rehkendab nii ja naa: 25kg põrsas maksab 625 krooni, 85 kg juurdekasvuks läheb 670 krooni eest sööta, töötasu ja muid kulusid juurde ja sealiha omahinnaks tuleb ikka 19-20 krooni.

Vilks ohkab, ... kui neid võlgu ei oleks. Olid väga rasked ajad, tuli ehitada oma lihatööstus, sellest laen ja intressid. Lägakasutuseks tuli luua oma põlludivisjon. Väike saab ikka nahutada. Praegu maksad igasuguste analüüside ja lubade eest samapalju kui suur Rakvere ja Ekseko.

Selline on organisatsiooniliselt killustatud Eestimaa seakasvatuse üks parimaid näiteid, OÜ Linnamäe Peekon, kus luuakse uut heaolusealiha brändi.

SAPARD TÕI TIPPKOMBAINI KARTULIPÖLLULE

Laheotsa talus koristati iseliikuva kombainiga 165 ha kartulit kolme nädalaga.

Laheotsa talu Padise vallas on tuntud–teatud kartuli-, köögivilja- ja ka roosikasvataja. Uuendustealdis peremees **Johannes Valk** püüab igati parandada töökultuuri ja toodangu kvaliteeti. Talus toodetud kartul ja köögivilid vastab kodumaisusmärgi nõuetele.

Võib öelda, et Laheotsal sündis kõige uhkem Baltimaade kartulivõtmine. Belgias ehitatud iseliikuv kartulikombain Dewulf R3000 Mega neelas korruga kahte 90 cm laiust vagu. Inimeste kohalolu võis aimata: üks klaasises kombainikabiinis, neli noppelaualt ebasoovitavaid asju eemaldamas, üks traktorist mugulakoormaga eemaldumas, teine tühja käruga saabumas. Kartulit võetud. Kartulivõtuga alustati 1. septembril, töötati kahes vahetuses. Kolme nädalaga oli 165 hektarilt saak hoidlasse toimetatud. Ööpäevas koristati kartul 7 kuni 8 hektarilt. Tehasemehed pakuvad kombaini jõudluseks 2-3 tundi hektari peale.

Kallis masin läks kohe põhjalikule puhastamisele, korrastamisele ja hoiustamisele. Ei või öelda nagu tavaliselt – talvekortesse, sest puhkus kestab ka kevadel ja suvel, peaaegu 11 kuud.

Kalleim põllutöömasin kartulipõllul

Dewulf R3000 Mega maksab käibemaksuta 3,9 miljonit krooni ning on seega Eesti kalleim põllutöömasin. Mootoril on võimsust 250 hobujõudu, punker mahutab 6 tonni mugulaid, täislastis kaalub kombain peaaegu 23 tonni. Raskus jaguneb ühele ülilaiale rattale (1650x1050) ja kahele paarisrattale (1740x320). Seetõttu on kombain hea manööverdusega.

Kombainil ei ole mehaanilisi ülekandeid. Kõiki mehhanisme käivitavad hüdmootorid, mis lubavad pöördeid sujuvalt muuta. Nii on kombaini liikumiskiiruseks märgitud 0 kuni 33 km tunnis.

Kombainil on ees pealsepurustaja. Laheotsal purustati pealsed eraldi juba enne koristamist, et mugulatel tugevneks koor.

Kolmel elevaatoril on pikkust 6700 mm (3700+1900+1100). Mugulate vigastuste vältimiseks on nende teekonnal metall kaetud kummiga.

Kombainer **Jüri Kukk** ütleb, et masin on hästi mugulasõbralik ja ei ole põllule sisse jäänud ega vist saa jäädagi. Kive kombain ei taha. Tuleb ettevaatlik olla, kuigi Laheotsal korjatakse hoolikalt kive, küll sügisel ja kevadel, küll enne ja pärast kartulipanekut. Nagu ikka kõik

Kartulikombain Dewulf R3000 Mega maksab koos käibemaksuga 4,6 miljonit krooni.

Eestimaade põllud, on siingi nad ebaühtlased, mõned kohad on savisemad või pehmemad, seepärast tuleb mõnikord hoogu maha võtta.

Kombaineri kabiin on mugav. Pardakompuutri ekraanilt saab näha masina kiirust, tootlust ja muid töönäitajaid. Kombaini elevaatoritel toimuvat jälgivad telekaamerad. Kolmelt ekraanilt saab kombainer vaadata, kuidas suudavad elevaatorid läbi seedida mugulate-mulla-kividepealsete segu ning vajaduse korral nende liikumist reguleerida. Ka näeb ta, kuidas neli töötajat noppelaual saavad oma tööga hakkama.

Laheotsal lõpeb kartuli mahapanek tavaliselt 20. mail, koristamine 20. septembril. Möödunud kevadel hilines mahapanek mõne päeva võrra.

Laheotsa talu peremees Johannes Valk: "Kvaliteedi nimel tasub pingutada."

Kartulikombainer: "Masin on hea, kuid meie põllud sunnivad ettevaatlikkusele."

Johannes Valk vaatab ka Thuni külvikalendrisse ja ei lase vagusid ajada ega seemneid mulda panna nn kriipsupäevadel, seda eriti köögivilja osas.

Eelmisel aastal oli kartuli saagikus Laheotsal ligi 40 tonni hektarilt, sel aastal oli saagikus ainult 33 tonni ja salve pandi 5445 tonni mugulaid. Tootmist piirab hoidlate maht ning pole ka siinkandis võimalusi kartuli kasvupinna laiendamiseks, sest enamik põldudest on väga kiviklibused ja seal ei saa kombainiga koristada.

Soov on kasutusele võtta põldusid turbaladel, kuid uute põldude melioratsioonitöödeks abirahade taotlemisel on Euroopa Liidus selles osas piirangud. Taanis kiideti Valgule turvasmuljal kasvatatud kartulit, mis pidi olema ekstraklaassist.

Kus tuli mõte osta iseliikuv kartulikombain?

J. Valk: "Seda flaamlaste kartulikombaini nägin kolm aastat tagasi suurel tehnikamessil Hannoveris. Paistis nagu veidi krobeline olevat. Aga varem nähtud kombainid ei meeldinud seepärast, et nende horisontaalsed "karunahad" kipuvad põhjamaa õrna koorega mugulaid koorima, eriti kui veel kive seas on.

Kartulivõtmine on väga raske sügisene töö ja mõnel aastal jääb isegi osa koristamata. Külmal ajal vigastab masin mugulaid rohkem. Mõtlesin, et teravilja koristatakse aastakümneid iseliikuvate kombainidega, miks mitte siis kartulit. Kasvupinda on parasjagu. Põhjanaanabritel on küllaltki väikesed põllud ja nendel oli kasutusel juba kümnekond sellist kombaini. Pidasime nõu Maaviljeluse instituudi teaduri Jaanus Siimuga ja nii see mõte küpses.

Mõni pruugitud liikur-kombain on Baltimail töötanud, kuid esimese uue kartulikombaini au kuulub Eestile.

Tasuvusaega ei oska küll öelda. Siin tuleb arvestada, kui palju kahaneb vigastatud mugulate hulk ja, et ma saan kartuli õigel ajal hoidlasse jne. Konkurents turul teravne, kvaliteedi nimel tasub pingutada, tarbija hindab seda."

MASINATÖÖ TEENUSE HINNAD

Soome *Työtehoseura* tööuurijad korraldasid küsitluse, selgitamaks 2002. aasta masinatöö teenushindu põllumajanduses. 2003. aasta kevadel läkitatud 2 355 ankeedile saadi 804 vas-

tust ja neilt võeti 2 606 teenustööde kirjet, mille alusel on koostatud alljärgnev tabel. Hindade skaala on lai. Kirja on pandud kaalutletud keskmine teenustöö hind ilma käibemaksuta.

Teenustööde hinnad (kroonides) Soomes aastal 2002

Töö	Keskmine hind	Hinnapiirid	2002/2000
Teraviljakoristus			
töölaius 3,20 – 3,79 m	1416 kr/h	1174 – 1659	1,12
töölaius 3,80 – 4,49.m	1518 kr/h	1283 – 1753	0,96
töölaius 4,50 ja üle	2238 kr/h	1409 – 3052	0,99
kõik	1318 kr/ha	1096 – 1534	1,03
Viljakuivatus			
120 – 180 hl	350 kr/h	282 – 423	0,99
190 – 260 hl	432 kr/h	360 – 500	0,89
270 – 390 hl	556 kr/h	407 – 704	1,02
Künd			
tavaadruga	737 kr/ha	532 – 940	1,01
pöördadruga	772 kr/ha	580 – 970	1,02
Mullaharimine-väetamine			
Kultiveerimine kuni 5 m	507 kr/h	375 – 642	1,26
Kultiveerimine üle 5 m	580 kr/h	390 – 767	1,05
Lägavedu + laotus	585 kr/h	407 – 751	0,99
Lägavedu +laotus	25,8 kr/m ³	19 – 33	0,90
Sõnnikulaotus	653 kr/h	438 – 876	
Lubjalaotus	78 kr/t	56 – 99	1,14
Külv			
Seeme + väetis	624 kr/ha	376 – 876	1,01
Otsekülv, kõik	933 kr/ha	783 – 1096	1,01
Otsekülv, 3,00 m	1011 kr/ha	814 – 1205	
Otsekülv, 4 m	903 kr/ha	767 – 1033	
Taimekaitse			
Pritsimine	416 kr/h	297 – 532	1,14
Pritsimine	194 kr/ha	138 – 250	1,08
Pritsimine õhu abiga	224 kr/ha	188 – 266	0,97
Heinategu			
Niitmine	426 kr/h	329 – 532	1,10
Niitmine	405 kr/ha	297 516	
Niitmine + hekseldamine, alla 3 m	540 kr/h	423 – 657	
Niitmine + hekseldamine, 3,0 – 3,2 m	696 kr/h	470 – 923	
Niitmine + hekseldamine, üle 5,0 m	1171 kr/h	736 – 1612	
Niitmine + hekseldamine, kõik	491 kr/ha	391 – 595	1,08
Söödavarumine			
Kõvapallimine	3,0 kr/pall	2,5 – 3,4	1,00
Heina ja põhu pallimine*	74 kr/pall	53 – 95	0,92
Silo pallimine*	91 kr/pall	70 – 112	1,06

Töö	Keskmine hind	Hinnapiirid	2002/2000
Silopalli kiletamine	50 kr/pall	39 – 60	1,16
Silopalli kiletamine*	95 kr/pall	63 – 128	
Silo pallimine + kiletamine*	146 kr/pall	121 – 171	1,04
Silokoristamine kogurvaguniga	1210 kr/ha	798 – 1628	
Järelveetav hekseldi	897 kr/ha	595	1205
Vilja sorteerimine	285 kr/t	143 – 428	0,96
Vilja puhtimine*	1017 kr/t	677 – 135	1,41
Traktoritöö			
kuni 70 kW, juhiga	376 kr/h	297 – 454	1,09
üle 71 kW, juhiga	429 kr/h	329 – 516	0,97
mullatöö	484 kr/h	391 – 579	1,13
laualõikus	537 kr/h	470 – 610	1,06
lumetõrje	441 kr/h	329 – 548	1,10

* töö hind koos tehnoloogiliste materjalidega

Küsitelust selgus muuseas, et suuremal osal vastanutest ei ole teenustöö osutamine majanduslikult olulisel kohal. Peaaegu pooltel (48%) moodustas teenustööde osatähtsus alla 10% talu käibest. Kolmandikul (32%) oli see 10 – 30% ja ainult 8% vastanutel oli teenustööde osatähtsus üle 60% talu käibest. Kui kõrvutada 2000. ja 2002. aasta andmeid, siis ei ole teenustööde osatähtsus Soomes oluliselt kasvanud.

Töõuurijad märgivad, et töövõtu teenuse pakkujatel ja ostjatel on hinna suhtes vaatenurgad erinevad. Ostjat ei huvita eriti müüja kulutused, vaid eelkõige saadav kasu. Müüja aga tahab katta kulutused ja kindlustada edasist teovõimelisust.

Meil on loodud Eesti Põllumajandusteenindajate Liit, et edendada masinakasutust töövõtu kaudu.

metsaveotreilerid

universaalsed kallur - haagised
põllumajandusele ja ehitusele

traktoriprotsessorid

adrad

karjamaa ja võsa niidukid, kännupurustajad

AS FORS MW

Tule 30 • 76505 Saue • Harjumaa
Tel. 6790 000, Fax. 6790 001
info@forsmw.ee • www.forsmw.com

Müügijuht
Indrek Pungar
Tel. 050 41986
info@talutehnika.ee

Põllumajandustehnika asub meie tehnikakaupluses
„Peetri Talutehnika“ (Maaritsa)
www.talutehnika.ee

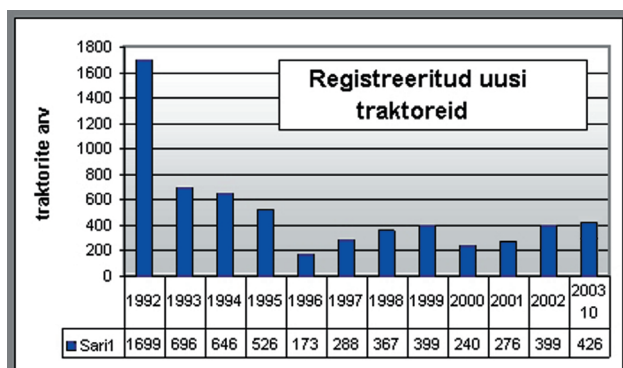
EDU POLE JUHUS!

TRAKTORITE JA TERAVILJAKOMBAINIDE OST

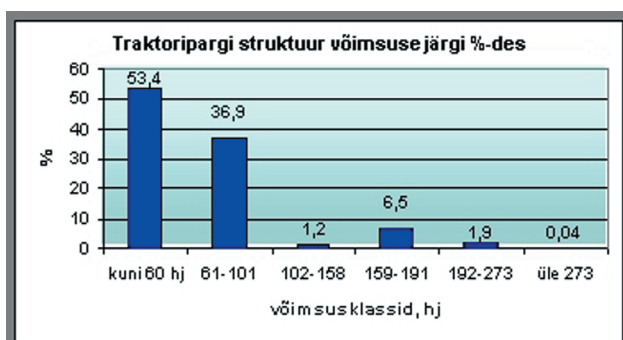
Viimastel aastatel on uute traktorite ja teraviljakombainide ostmine suurenenud eeskätt tänu SAPARDi abiprogrammi rahalisele toele.

Traktorid

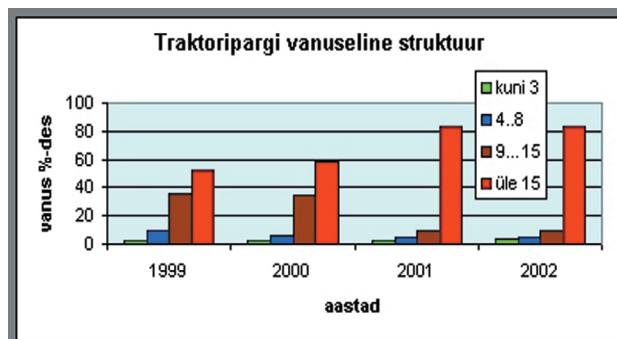
2002 aastal toetas SAPARD 75 traktori ostu. Eesti autoregistri andmetel registreeriti 2000. aastal 240 traktorit, 2001. aastal 276, 2002. aastal 399 ja 2003. aasta oktoobri lõpuks 426. Sel aastal ostetud traktoreist oli 34% Lääne, 66% Ida päritoluga.

Vaatamata traktorite ostu mõningasele suurenemisele on Eesti traktoripark väikesevõimsuline, kuna valdav osa on SRÜ päritoluga MTZ, VTZ ja LTZ. Kuni 60 hj võimsusega traktorid moodustasid kogu traktoripargist 01.01.2003. seisuga 53,4%.

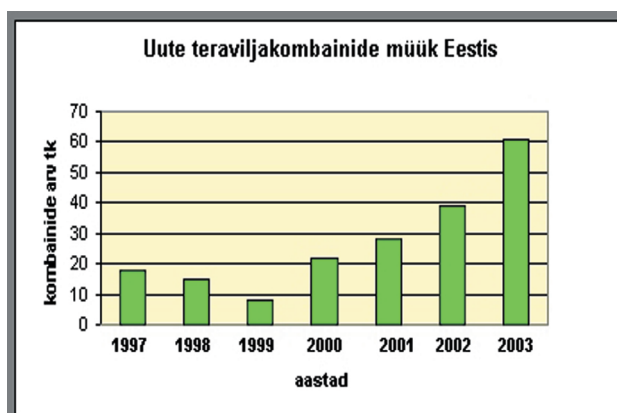

Traktoripark on väga vana. Üle 15 a vanuseid traktoreid on Eestis 83%, 9 – 15 aastaseid 9%, 4 – 8 aastaseid 5% ning kolme aasta vanuseid ja uuemaid vaid 3%. Uute traktorite suurenenud ostmine traktoriparki siiski ei noorenda, kuna vanade traktorite arv katab uute traktorite arvu. Vana traktoripark „sööb“ tulu ja närvid ning ajab ettevõtte haamri alla.

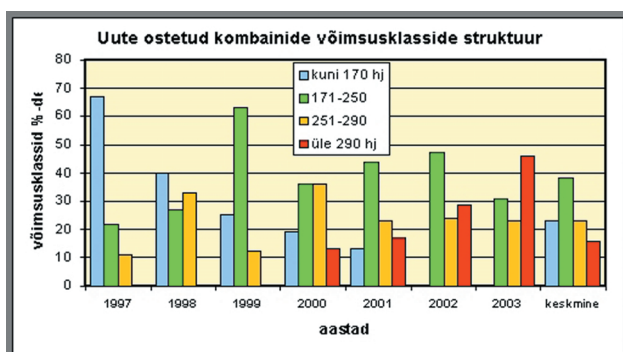

Kombainid

Tänu SAPARDi programmi toele ja oma rahalistele võimalustele on meie põllumehed soetanud usinasti uusi kombaine. 2003 a. on ostetud 61 uut teraviljakombaini. Seejuures on tähelepanuväärne, et ostetakse kaasaegseid, suure tootlikkuse ja mugava kasutusega masinaid, mis on suure päevatootlusega ning väsitavad vähem kombainijuhti. Ülevaate viimase seitsme aasta kombainiturust Eestis annab alljärgnev diagramm.

Märkimist väärib seegi, et viimastel aastatel on suurenenud võimsamate (tootlikumate) kombainide ost (vt diagramm). See on hea näitaja, kuna võimsama kombainiga saab koristushooaega lühendada ja paremini kasutada soodsaid koristusilmu. Seejuures kombaini erihind (hinna ja võimsuse suhe) ei kasva samal ajal kui suureneb kombaini tootlikkus. Kui 1997. aastal moodustasid ostetud kombainidest väikese võimsusega (kuni 170 hj) kombainid ligi 70 ja 1998. aastal 40%, siis alates 2002. aastast neid enam ei ostetudki.

Vaatamata uute kombainide suurenenud ostule on kombainipark väga vana ja vajab kiiret uuendamist. Valdav osa kombainidest, vanusega üle 15 aasta, moodustab kombainipargist koguni 88%.

Teraviljakombain on üks keerukamaid ja kallimaid põllutöomasinaid, mille ostu õnnestumist ei määra mitte ainult soodne hind ega hea teenindus, vaid ka sobivus viljeldavate kultuuride koristamisel. Ükski põllumees pole sedavõrd rikas, et võiks põllumasina osta ilma tasuvust arvestamata.

Kombainiehitajad pakuvad üha suurema jõudlusega kombaine. Kombainide erinevused ei seisne mitte värvis ega väljanägemises. Et mõnel kombainimargil on suurem (laiem) heedrite valik, mootoril rohkem hobujõude ja suuremad töömugavused (rohkem elektroonikat) pole need põhimõttelised erinevused. Olulised erinevused peituvad peksumasina ehituses. Kombainide kitsaskohaks on senini olnud ja ont veel mõneks ajaks:

1. Laia, 6-7m heedri poolt niidetud viljamassi ahendamisel 1,4-1,6m peksumasina laiusele tekib ebaühtlase paksusega ja sasisitud viljapeade ning kõrte mass, mis oluliselt takistab terade peast väljapeksu.

2. Peksuaparaat (trummel + peksukorv) ei suuda sasisitud viljamassist kõiki teri viljapeadest eraldada ja läbi peksukorvi suunata ning osa teri läheb põhupuisturile. Põhupuisturile sattunud terade kättesaamine on senini ikka olnud probleemne.

3. Suure töölaieuga kombainide juures pole

põllumehed rahul peenestatud põhu laotusühtlikkusega.

Erinevate peksumasinasüsteemide plussid ja miinused:

Pekstrummel ja põhubiiter (separaator) on selline süsteem, mis staažikatele kombaini juhtidele on tuntud juba vene Nivade ajast. Seade on lihtne ja töökindel väheste pöörlevate trumlite ning ülekannete tõttu. Väheste saagikuse, kuiva ja umbrohupuhta vilja koristamisel töötab peksumasina rahuldavalt. Niiske, umbrohtunud ja ka pikakõrreliste viljade koristamisel langeb kombaini tootlikkus ja osa teri jääb ka välja peksmata. Ühe pekstrumli korral on põhupuisturi klahvid pikad ja puisturipind suur.

Eeltrumliga peksumasina korral on pekstrumli ette lisatud eeltrummel, mille pöörlemiskiirus on ca 80% pekstrumli kiirusest. Eeltrumli all on ka peksumasina. Asja mõte seisneb valminud ja eriti ülevalminud viljaterade, mille side peaga on väga nõrk, väljapeksmises, tootlikkuse suurendamises ja tera vigastuste vähendamises. Kombainivalmistaja pakub sellise süsteemi korral 20% suuremat tootlikkust, mis meie oludes pole päris selgelt ilmnenud.

Kolme ja nelja trumliga peksumasina korral on esimene trummel traditsiooniline pekstrummel, järgnev on vahe- ja kolmas separaatortrummel, neljas põhubiiter. Kahe viimase all peksumasina ei ole. Selline peksumasina peksab terad peadest väga hästi välja ka niiske vilja korral. Suur hulk teri läbib peksumasina ja puisturile satub neid suhteliselt vähe. Tootlikkus on suurem kui ühe pekstrumliga kombainil. Miinuseks on põhu intensiivsem peenestamine kuiva vilja koristamisel ja terade vigastamise oht õhukese viljamassi korral.

Rootorkombainidel asetseb pekstrummel ja põhupuistur piki kombaini. Terade peast väljapeks (väljahõõrumine) on neil väga hea ja terade vigastamine minimaalne. Rootorpuistur täidab oma ülesannet paremini kui klahvpuistur.

Selgita võimalusi ja õigusi

Uusi põllutöomasinaid saab paremini kasutada siis, kui on võimalusi neid kasutada ka väljaspool oma talu teenustöödel. Seejuures tuleks arvestada kas masin sobib tehniliselt naaber- talude masinatega. Kui on võimalus kasutada naabri masinaid, võib uue masina ost osutada tarbetuks. Muutuvkulud võõra masina kasutamisel on üldjuhul suuremad. Võõra masina kasutamine on põhjendatud kui seda tasakaalustab püsikulude kokkuhoid.

56 TEEJUHISEID PÖLLUMEHELE

Iga uue masina ost on omanikule enamasti rõõmus sündmus. Enne ostu tuleks hankida objektiivsed andmed masina hooldamise, vastupidavuse, katsetulemuste ja koolituse kohta. Masin tuleks osta stabiilselt firmast. Firmapoolsed andmed pole tihtilugu erapooletud. Tuleb selgitada mitmesuguseid asjaolusid, et võimalikke pahandusi ennetada ja mitte rikku- da müüja-ostja vahelisi suhteid:

- millised on teie õigused, kui tekib probleeme masina kvaliteedi või kättetoimetamise tähtaegadega?
- kas soovitud masinat müüakse hästi, kas tema või tema prototüüp ei põe "lastehaigusi"?
- kas enamkuluvad osad on ettenähtud vastupidavusega või tuleb arvestada sagedaste rikete ja pikkade seisakutega?
- kuidas käib varuosadega varustamine ja asendusmasina andmine suurema rikke korral?
- kas normaalsetes töötingimustes on kinni peetud olulistest töötervishoiu ja ergonoomilistest põhinõuetest (müra, vibratsioon, tolm, heitgaasid, kehahoid töötamisel, tööpiirkonna nähtavus, juhtimise mõnusus jms)?
- kas firma koolitab ja juhendab piisavalt masina kasutamist?
- kas firma laseb masinat eelnevalt ka põllul proovida?

Peale ostuhinna ja -tingimuste, garantiimahu ning tehnoloogianõuetele vastavuse peaks masinate muretsemisel silmas pidama ka järgmisi asjaolusid:

- võimalikult lähedal paiknev teenindus ja kiire varuosade kättesaamine;
 - kasutuskogemused, eriti vastupidavuse, töökindluse, tootlikkuse ja kulutuste kohta;
 - masina jõudluse vastavus ettevõtte nõuetele ja on kooskõlas olemasolevate võimsusega;
 - spetsiaal- või universaalmasin?
- Tehnoloogilises ahelas on paljude spetsiaal- masinate soetamine kallim, kuid enamasti on need tootlikumad;
- kui suur võib olla masina edasimüügihind?

– ligipääs määrdekohtadele, osade kerge mahavõtmise ja tagasipanemise võimalus remondil ja hooldamisel;

– mõju keskkonnale (müra, heitgaasid), energiakulu jm;

– traktori puhul tuleks selgitada ka teel sõit- miseks lubatud suurim mass ja sõidukiirus.

Ostuotsuse langetamisel võiks vajadusel kasutada asjatundjate abi.

Arusaamatused lepingutega

Ja lõpuks tasub tähele panna ostu- müügilepingu sõlmimisel kehtivaid üldisi juhi- seid. Leping on selle tõenduseks, milles kokku lepitakse. See annab nii ostjale kui müüjale ühe- sugused võimalused. Suuremate masinate ost- misel tuleks suulistest lepetest hoiduda.

Peaks olema nii, et hiljem avastatud puudu- sed kõrvaldab müüja viivitamatult. Saksamaal on kliendil õigus rikete kõrvaldamiseks töökoja abile kahel korral. Kui puudusi ei suudeta kõr- valdada, võib klient traktori tagasi anda.

Uue masina kättetoimetamise aeg peab olema täpselt ja üheselt mõistetav. Sõnad "kohe" või "nii ruttu kui võimalik" on raskesti mõistetavad ja võivad sisaldada müüja huvisid. Kui klient tahab juba kinnitatud müügilepingust loobuda on müüjal õigus 15% uue traktori hin- nast kahjutasuks sisse nõuda.

Vältida tuleb suulisi reklamatsioone. Tehke alati need kirjalikult, kuigi see on sageli ebameeldiv. Saata võiks tähtselt postiga koos tagastamise nõudega. Kirja saatmise kviitung on ühtlasi tõestusvahend lepingu lisana. Kui vastamise tähtaeg on möödas ja vastust pole võib hagi esitada kohtule. Pole ka õige kohe oma õiguse järele tormata. Kui võimalik, siis tuleks kokku leppida, sest kohtuliku protsessi käigus peavad kõik tõsiasiad olema tõenditega kinnitatud. See tõttu oleks soovitav läbirääkimis- tel kaasata tunnistajaid. Maksimise või masina tagasiandmisel tuleb saada kviitung.

ILMAR KARJANE
Eesti Maaviljeluse
Instituut

Seadmed
veisefarmi ja sigalasse

www.rotaks-r.ee

